

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKULTET

"Etterlyst: Jesus"

Religiøs tematikk i en populærkulturell setting

Thea Roer

Veileder

Professor i etikk Gunnar Harald Heiene

*Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved
Det teologiske Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen*

Det teologiske menighetsfakultet, 2018, vårsemesteret
AVH505: Masteroppgave erfaringsbasert master i KRLE/Religion og etikk: 30STP

Erfaringsbasert master i KRLE/Religion og etikk

21 470 ord

Sammendrag

Populærkultur og religion er et område som favner mye. I denne oppgaven har jeg valgt å sette denne tematikken i forbindelse med en teateroppsetning, "Etterlyst: Jesus", av og med Bjørn Eidsvåg.

Valget på litteratur om religion og populærkultur falt naturlig nok på litteratur jeg har brukt på MF tidligere. Boka "Det folk vil ha, religion og populærkultur" ble en god innfallsvinkel og ga meg inspirasjon til å finne mer utfyllende litteratur. Teaterteori kom etterhvert på banen og jeg brukte noe tid på å finne ut av hva som passet inn i min oppgave. Willmar Sauter sin bok ""The theatrical event, dynamics of performance and perception" ga meg mye ny kunnskap som jeg fikk brukt på en god måte i besvarelsen.

Det ble naturlig å bruke noe plass på et sammendrag av forestillingen, og også anmeldelser av stykket. Jeg har forsøkt å trekke trådene fra flere momenter ved forestillingen sammen med teorier om religion og populærkultur og teater.

Besvarelsen gir ingen klar konklusjon på om Eidsvåg klarer å finne den Jesus han etterlyser, det er heller ikke meningen. Det nærmeste jeg kan komme en konklusjon er at religion og populærkultur har en sterk forbindelse, og den forbindelsen kan komme til uttrykk på flere forskjellige måter. En liten del av dette er denne teaterforestillingen, og den har vært med på å åpne en verden med ny og interessant kunnskap.

Innholdsfortegnelse

<i>Innledning</i>	4
<i>Om Bjørn Eidsvåg</i>	7
<i>Om forestillingen "Etterlyst: Jesus"</i>	9
Ingen var så trygg i fare.....	10
Onani	13
Kim sa dei at du var.....	15
Rikmannsamneste.....	16
Gud med liten g.....	17
Takk skal du for helvete ha	19
Jerusalem	21
Kyrie.....	23
Evig hvile	24
Floden	25
<i>Intervjuer og anmeldelser</i>	28
Anmeldelser	30
<i>Kommunikasjon med publikum</i>	34
Kommunikasjonsmodell.....	35
<i>Teater og religion som populærkultur</i>	40
Religion som selger	40
Finkultur vs populærkultur.....	42
<i>Populærkultur – religion i teateret</i>	45
Fortrylling.....	47
Alminneliggjøring.....	49
Medialisering	50
Tre typer medialisert religion	52
<i>Performance</i>	55
<i>Kommunikasjon mellom publikum og scene</i>	57
<i>Avslutning</i>	63
<i>Litteraturliste</i>	66

Innledning

I denne besvarelsen har jeg valgt å bruke teaterstykket "Etterlyst: Jesus" som et utgangspunkt for å prøve å sette et slikt type stykke inn i en populærkulturell kontekst. En egen refleksjon om selve forestillingen ble det også naturlig å ha med i besvarelsen. Arbeidet med oppgaven har i tillegg ført meg inn på teaterteori som jeg har fått stor nytte av i denne besvarelsen.

Ideén og bakgrunnen for at jeg landet på å skrive om dette temaet var noe tilfeldig, og kan egentlig skrives noen år tilbake i tid. Spørsmål og undring rundt religion, sett fra mitt perspektiv som en ikke-troende, har alltid fascinert meg. Etter at jeg startet opp med videreutdanning på Menighetsfakultetet i 2010 har jeg åpnet øynene opp for hvor mangfoldig religion er. Særlig har jeg fått en bedre innsikt og bredere forståelse til å kunne se forskjellige religioner ut i fra flere ståsteder, og ikke minst sette de inn i ulike kulturelle kontekster.

Bjørn Eidsvåg som artist har jeg hatt et godt forhold til i mange år, først gjennom musikken hans, og de siste årene gjennom tekstene han skriver. Jeg har blitt beroliget over at en som faktisk er utdannet innen en religion som kristendommen fortsatt ikke har klart å finne at alt som står skrevet stemmer overens med virkeligheten, og at han har turt å stille spørsmål og kritisere viktige temaer som har berørt mange. For meg har tekstene hans gitt mening ut over det religiøse og de har klart å sette ord på tanker og følelser som jeg ikke har klart selv.

Da "Etterlyst: Jesus" ble satt opp på Det Norske Teatret høsten 2016 så jeg forestillingen sammen med kollegaer uten en gang å reflektere over at det var noe jeg kunne bruke til avhandlingen min. Noen dager etter at jeg hadde sett forestillingen kom ideèn om å bruke den som utgangspunkt for denne oppgaven. Da var det godt å ha noen å diskutere med som også hadde sett forestillingen. Hvordan arbeidet skulle bli var relativt uklart, og det endret seg en del underveis. Med god veiledning av veilederen min, Gunnar Heiene, hadde jeg et godt utgangspunkt for en start. Da jeg etterhvert klarte å finne relevant og interessant litteratur, ble den røde tråden i besvarelsen mer og mer tydelig for meg.

Etterhvert som jeg leste teori og satt meg enda mer inn i selve forestillingen ved å se den to ganger til, og ta notater i mørket fikk jeg en bedre forståelse for hvordan jeg ville at dette skulle bli. Jeg fant at religion og populærkultur var svært relevant i denne sammenhengen. Jeg har støttet meg mye på Endsjø og Lied sin bok "Det folk vil ha, religion og populærkultur". Denne boken har inspirert meg til å lese artikler av andre forskere innenfor samme tema som jeg også har fått glede av i løpet av besvarelsen. Samtidig som

populærkulturen var svært aktuell, ble det mer og mer klart for meg i løpet av denne prosessen at teater teori også var nødvendig å ha med noe om.

Det var en utfordring å finne egnet litteratur om teater teori som knyttet seg opp til en forestilling som denne. Jeg brukte en del tid på å lese ulik litteratur og finne noe som egnet seg til min besvarelse. Etter en god del søking og leting fant jeg den svenske teaterforskeren, Willmar Sauter, som jeg har hatt stor nytte av i denne oppgaven. Hans modell om kommunikasjon i teateret har vært av stor relevans, og jeg synes den har vært med på belyse forestillingen fra en annen synsvinkel enn den populærkulturelle konteksten.

Ved å sette forestillingen inn i en populærkulturell kontekst, mener jeg at den er svært aktuell for dagens samfunn. Ikke bare er det en forestilling som i skrivende stund fortsatt spilles, den setter også søkelys på spørsmål som til stadighet er fremme i media både i Norge og ellers i verden. Hva som er tillatt i religions navn er et viktig tema som tas opp og som vi gjennom media ser at dessverre er dagsaktuelt flere steder i verden.

Å skrive om en teaterforestilling uten å ha med noe teater teori innså jeg også at ikke gikk. Da jeg etterhvert fant egnet litteratur opplevde jeg det som et løft inn i oppgaven og et fokus som ble like viktig som den populærkulturelle biten. Disse to teoriene flettet sammen i denne besvarelsen mener jeg har gitt "Etterlyst: Jesus" et riktig perspektiv.

Jeg har valgt å starte besvarelsen med å referere til hele forestillingen med utgangspunkt i egne notater. Alle detaljer blir det vanskelig å få med seg, men jeg tror at jeg har klart å få med meg essensen. Sangene er en stor del av denne forestillingen. Jeg har valgt å ha med en del av sangtekstene i denne besvarelsen da innholdet i sangene er helt sentrale for budskapet i denne oppsetningen. Alle sangene er publisert offentlig på Spotify, og jeg har benyttet meg av det for å finne frem til sangtekstene.

Jeg har brukt noe plass på intervjuer Eidsvåg har gjort i forbindelse med oppsetningen og anmeldelser som ble skrevet i etterkant av premieren. Anmeldelsene gir et interessant blikk på ulike måter å se denne teaterforestillingen på. Bakgrunn og tro er med på å prege de ulike anmeldernes syn på "Etterlyst: Jesus".

Videre forsøker jeg å sette forestillingen og intervjuer Eidsvåg har gjort i forbindelse med den inn i en populærkulturell kontekst. Dette gjør jeg ved å i hovedsak støtte meg til "Det folk vil ha" og Ingunn Gilhus sin artikkel "Medialisering og refortrylling: religiøs endring i Norge". Den svenske teaterforskeren Willmar Sauter sin kommunikasjonsmodell har jeg valgt å skrive

om fordi jeg mener den løfter frem sentrale aspekter ved forestillingen som kommunikasjon mellom sal og scene, og hvordan og hvorfor tilskuere reagerer på ulike måter på det som blir presentert. I forbindelse med publikums reaksjoner kommer jeg også innom sosiale medier, og hvordan de blir brukt i forbindelse med oppsetningen av både aktører og publikum.

Denne besvarelsen har vært en lang prosess som jeg til tider synes har vært vanskelig og litt kronglete på veien. Nå sitter jeg allikevel igjen med en følelse av at jeg har fått med meg sentrale temaer som er med på å belyse denne forestillingen sett i populærkulturelt lys og med en teaterteoretiker jeg er svært glad for at jeg fikk mulighet til å bruke.

For å gjennomføre denne oppgaven og de siste tre årene på MF har krevd en del av meg, men også familien min. Jeg vil derfor takke Jan Håkon som har tålt at kona har reist på forelesninger på lørdager og bedt han ta med ungene, helst utenfor huset, når det har vært eksamenstid. Jeg vil takke Theodor og Jonathan som har skjønt at mamma ikke har fått sett alle fotballkamper denne våren og ikke blitt med i alle bursdager og alt annet som vanligvis får ukene til å fly.

Takk også til veilederen min Gunnar som har kommet med gode råd og gitt meg tilbakemeldinger som jeg har kunnet jobbe videre med. Det har vært til stor hjelp og helt nødvendig for en usikker student.

Til slutt vil jeg takke Det Norske Teatret som har sendt meg bilder fra forestillingen. Alle foto er tatt av Erik Berg og er fra "Etterlyst: Jesus" av og med Bjørn Eidsvåg på Det Norske Teatret.

Om Bjørn Eidsvåg

"Etterlyst: Jesus" hadde premiere på Det Norske Teatret 27. august 2016.

Stykket er skrevet av Bjørn Eidsvåg og regissert av Erik Ulfsby. (Det Norske Teatret, 2017)

På Bjørn Eidsvåg sin egen hjemmeside, www.bjorneidsvag.no står en beskrivende presentasjon av han som artist:

"Det at Bjørn er utdannet prest, og i sin tid arbeidet innen psykiatrien, har i stor grad påvirket låtene hans og hans evne til å formidle dem på. Gjennom karrieren har Bjørn stått på retten til å si hva man vil, uavhengig av livssynsbåser. Med sine tekster og sin musikk, har han et sterkt ønske om å kommunisere med publikummet sitt om alle aspekter ved å være et tenkende menneske. Tro, tvil, kjærlighet og anger."

I teksten fra hjemmesiden henvises det til at han har et stort ønske om å kommunisere med publikummet sitt. Akkurat det understreker mye av grunnen til at nettopp denne forestillingen har blitt til. Han har de siste årene vært synlig i debatten om f.eks homofilt ekteskap, undertrykkelse i religionens navn og kirkens maktmisbruk, og har gjennom musikken sin gitt klart uttrykk for hva han mener og hva kirken ikke har klart å fornye seg på inn i den samtiden vi lever i i dag. "Etterlyst: Jesus" er heller ikke noe unntak, og sjansen for at Eidsvåg kan ha tråkket på noen tær er relativt stor.

Det er viktig å bruke noe plass i denne oppgaven på Bjørn Eidsvåg sin bakgrunn. Han bygger hele forestillingen på erfaringer fra sitt eget liv, og forestillingen er i så måte en reise gjennom livet hans fra oppvekst og frem til i dag.

I media er Eidsvåg kjent som en frittalende mann som ikke er redd for å gjøre seg upopulær. Han har snakket Den Norske Kirke midt i mot, og har hatt mange meninger om temaer som engasjerer mange mennesker. I intervjuer gjort på radio og TV i løpet av de to-tre siste årene har Eidsvåg fått mange spørsmål om troen sin, og hva han vil med denne forestillingen. Felles for disse intervjuene som han har gjort i forbindelse med teateroppsetningen, både fra før og etter premieren, er at han blir spurt direkte om sin egen tro og grunnen til at nettopp han som er utdannet prest kan gå ut og etterlyse Jesus.

Med seg i forestillingen har Eidsvåg bandet sitt og Svein Tindberg. Samspillet mellom Eidsvåg og Tindberg er helt sentralt i denne oppsetningen.

Tindberg er en markant og kjent skuespiller ved Det Norske Teatret. De siste årene har han blitt aller mest kjent for sitt selvskrevne stykke ”Abrahams barn” hvor han står alene på scenen i over to timer og snakker om hva jøder, kristne og muslimer har til felles og hvilke verdier de tre religionene deler. Stykket hadde premiere i september 2013 og blir fortsatt satt opp ved Det Norske Teatret. (Det Norske Teatret, 2017) Hans relasjon til religiøs tematikk i teaterforestillinger gjør han til en naturlig del av dette stykket. Jeg vil tro at mange publikummere forbinder han med stykker som ”Abrahams barn” og ”Markusevangeliet” (som han gjorde stor suksess med på slutten av 1990-tallet), noe som er med på å gjøre ”Etterlyst: Jesus” til noe mer enn bare Bjørn Eidsvåg sin musikk og hans formidling. I tillegg til at dette stykket faktisk er satt opp på Det Norske Teatret er Tindbergs rolle med på å understreke at dette ikke er en vanlig konsert med Bjørn Eidsvåg, men en teaterforestilling.

Om forestillingen "Etterlyst: Jesus"¹

Forestillingen i sin helhet bygger på Bjørn Eidsvåg sitt forhold til Jesus fra barndommen til i dag. Dette er ikke et vanlig og ordinært teater. Her dreier det seg om Eidsvåg sine erfaringer og meninger, med han selv i hovedrollen. Veksling mellom prat og musikk gjør dette stykket til vel så mye en musikalsk fremføring. Han bruker både gammelt og nytt repertoar i løpet av forestillingen, i tillegg til kjente sanger fra bedehusmiljøet og også innslag av popsanger som er velkjente for de fleste².

Scenen er enkelt innredet, med få kulisser. Siden dette er en forestilling med stor vekt på musikken, tar naturlig nok oppsettet til bandet en del plass på scenen. En enkel seng som underveis i forestillingen blir omgjort til prekestol og andre passende kulisser står på motsatt side av bandet. Hovedpersonen selv, Jesus, blir presentert på fire store plansjer bak aktørene på scenen. Plansjene skifter bilder og farger etter hvilke temaer det snakkes –og synges om. Enkle, men effektfulle kulisser ut mot publikum.

Hele forestillingen starter med opptak av kjente og ukjente mennesker som prøver å svare på spørsmålene hvem Jesus var og trenger vi Jesus? Allerede der blir publikum introdusert for det store spørsmålet som skal stilles i denne forestillingen. Det er rett på sak og en start som harmonerer godt med stykkets tittel. Mange svar og ulike betraktninger gjør oss allerede oppmerksomme på at her finnes det ikke noe fasitsvar, men svar i alle varianter;

- Jesus var en person fra en helt annen tid som vi ikke trenger i dag
- Vi trenger Jesus like mye som at vi trenger sola selv om vi har så mange fine lamper
- Jesus er kjærlighet
- Jesus er en profet i ulike religioner.
- Jesus var en mann som snakket om kjærlighet
- Alle trenger en venn som har tatt hele regninga, det er vel det Jesus skal være?

---

¹ Jeg så stykket på Det Norske Teatret i desember 2016 og i mars og desember 2017. Bakgrunnen for gjennomgangen og oppsummering av stykket er tatt ut av egne notater fra disse forestillingene.

² De spiller utdrag fra Leonard Cohens "Halleluja" og Bob Dylans "Blowin in the wind"

- Jeg trenger han ikke nå, det er mulig jeg trenger han senere, og da er jeg villig til å skifte mening.
- Vi trenger verdiene til Jesus i det samfunnet vi lever i i dag hvor konfliktene kanskje ofte tar overhånd.
- Jesus sin moral som vil gjøre oss til bedre mennesker, er ikke vanskelig å forstå

Etter den varierte introduksjonen av folks svar på spørsmålet om vi trenger Jesus i dag starter hele forestillingen omtrent som en vanlig Bjørn Eidsvåg konsert. Bandet spiller og han synger. Hele forestillingen har samme mønster som består av dialog og skuespill mellom Eidsvåg og Tindberg, etterfulgt av sang som understreker og følger opp det som har blitt snakket om og diskutert i forkant. Tindberg spiller flere roller i løpet av forestillingen; han er kaffeserverende dame på bedehuset i Sauda, illsint predikant, Leonard Cohen, han leser fra bibelen og forteller også om erfaringer fra sitt eget liv.

Svein Tindberg sin innsats i dette stykket synes jeg er med på å løfte det hele flere hakk. Han er en glitrende skuespiller som gir hele forestillingen en helt annen dimensjon enn om Bjørn Eidsvåg skulle stått på scenen alene sammen med bandet sitt. Tindbergs rolle er det lille ekstra som skal til for å gjøre dette til et teater og ikke en konsert. I tillegg til at han er kjent for oppsetninger med bibelsk materiale, er han med og gir hele forestillingen en slags teater-kunstnerisk troverdighet.

Oppbyggingen av forestillingen er som en rød tråd som hele tiden blir understreket med musikken og det som blir snakket om i mellom hvert musikkinnslag. Tekster og musikk sammen gjør budskapet enda sterkere, og står enda sterkere sammen enn om de skulle stått alene. Noen av musikerne i bandet blir også brukt litt i løpet av forestillingen, og Tindberg tar frem gitaren. Det er viktig å huske på at Bjørn Eidsvåg sine tekster i mange år har hatt et personlig budskap. Det er tekster som inneholder engasjement, personlige meninger og ofte kritikk av ulike retninger og former innenfor religion. Å ta disse tekstene inn i teateret i en slik setting, og med den rette regien rundt, gir sangene et enda sterkere ståsted enn de ville hatt alene.

Ingen var så trygg i fare

Jeg opplever at introduksjonen med kjente og ukjente mennesker på lerretene som sier sin mening om Jesus og vårt behov for han i dag, virkelig er med på å sette i gang tankevirksomheten og spisse oppmerksomheten inn på det som skal foregå på scenen den

neste halvannen timen. At kjendiser og markante personer i politikken er med på å sette tonen for forestillingen fant jeg både positivt og interessant. Erna Solberg, Knut Arild Hareide, Espen Stordahl, Else Kåss Furuseth, Harald Stanghelle, Bjørn Sundquist, Knut Nærum og Hadja Tajik bidrar alle med sine betraktninger om hvorvidt vi trenger Jesus eller ikke. Denne introen er med på å sette fokuset på forestillingens store spørsmål. Med denne starten understreker Eidsvåg at det ikke finnes noe enkelt svar på dette spørsmålet, og sannsynligvis ikke en fasit.

Etter denne starten på forestillingen går det direkte over på første sang, ”Ingen var så trygg i fare”³. I denne sangen starter Eidsvåg det hele med å fortelle hvordan Jesus var for han som liten gutt.

*”Eg va den tryggaste i verda,
Jesus var min beste venn.
Og han ville vokta meg på ferdå,
Og ta meg tryg til himmelen.
For Jesus va´ min beste venn*

*Han vakje´ bare glad i meg når eg va´snille,
Men og når eg va´ litt ustyrlige og ville.
Han va´ glad i alle små,
Det var me trygge på,
Det va me trygge på”*

I et mellomspill i sangen leser Tindberg fra Markusevangeliet kapittel 10, vers 13-16 om da Jesus ber om at de små barna skal komme til han og ikke vises bort fra han.

Jesus var altså et trygt forbilde som Eidsvåg så opp til og beundret som barn. De to på scenen skildrer videre to ulike barndommer. Eidsvåg beskriver seg selv som liten gutt som at Jesus var hans, og at han visste hvor han hadde ham. Tindbergs bakgrunn beskrives som noe annerledes. For ham bodde Jesus i Horten, hos hans tante og onkel som var de eneste kristne han visste om.

---

³ Alle sangene som blir spilt i forestillingen er utgitt materiale. Tekstene er hentet fra lytting på Spotify.

Ganske fort kommer Eidsvåg inn på at han etterhvert ble ganske så forvirret av Jesus. Han referer til ting som har blitt sagt og gjort av prester, som for eksempel at en prest i en begravelse en gang sa at ”verre enn å være syk er å ikke ha Jesus i hjertet sitt”. Han blir brydd over kvinnesynet i bibelen og synet på homofili. Han sliter med at barnelærdommen hans ikke lenger er troverdig og vil prøve å finne ut om det er noe av igjen av den som fremdeles er troverdig for ham og kan skape en mening. Han vil bruke begeistring sin som han har hatt med seg siden han var liten for å prøve å finne en troverdig Jesus. Her referer Eidsvåg til Leonard Cohen for å sammenligne begeistring sin for Jesus. Cohen var også opptatt av Jesus sin kjærlighet og godhet. Tindberg går inn i rollen som Cohen og referer til Cohens ord om Jesus. En kort seanse som avsluttes med refrenget til ”Hallelujah” skrevet av Leonard Cohen.

Eidsvåg holder seg fortsatt i barndommen og går inn i en del av forestillingen som viser seg å være veldig humoristisk for mange i salen. Han refererer til da han fikk høre om ofringen av Isak og at han da begynte å lure på om Gud bare var god slik han hadde blitt fortalt. Dette satt for Eidsvåg Jesus i et enda bedre lys. Han var god, snill og rettferdig. Han får lære om hva som skal til for å komme til himmelen og om arvesynd. Hva som skal til for å komme til himmelen å leve rett hadde han en klar oppfattelse av som barn, blant annet gjennom hva han opplevde på søndagsskolen. I denne delen av forestillingen inviteres det til allsang fra scenen. Her er det mange i salen som kjenner seg godt igjen og synger med på ”Vær forsiktig lille øye hva du ser”, ”Åh hvor salig å få vandre” og ”Navnet Jesus blekner aldri”.

Eidsvåg kommer inn på oppveksten i Sauda hvor bedehuset stod sentralt i bygda. Her har Tindberg flere parodier som bringer frem mye latter i salen. Han er ulike typer predikanter som maler med sterke farger og snakker om faren for å havne i helvetet, mennesker andre steder i verden som ikke en gang har hørt om Jesus. For et barnesinn kunne det være heftig kost, men Eidsvåg følger opp med å si at det var fint å være barn på bedehuset. Fra scenen blir det nå vist et flanellografshow som mange i salen tilsynelatende kjenner seg igjen i. Tindberg smører på med humor når han bruker flanellografen for å vise disiplene på Genesaretsjøen og hvordan Jesus kommer gående på vannet for å betrygge dem.

Eidsvåg snakker om møtene på bedehuset med damene som stelte i stand med mat, kaffe og basar. Her parodierer Tindberg bedehusdamene i bakgrunnen til hysterisk latter fra salen. For meg som aldri har vært i et bedehus, eller på en søndagsskole, oppleves nok dette annerledes for meg enn for mange andre. Slik mange reagerer er det tydelig at her sitter det

mange med samme opplevelser som Eidsvåg hadde da han var liten. Jeg ser helt klart humoren i det som kommer fra scenen jeg også, men jeg vil tro den oppleves på en helt annen måte for meg enn for de som deler de samme erfaringene.

Når de avslutter denne delen av forestillingen om å være barn på bedehuset med å synge "Navnet Jesus blekner aldri," og følger opp med å si at det er en test på hvor de har publikum etter allsangfaktoren å dømme, blir det stor latter fra salen når Eidsvåg sier: "Vi må passe oss i kveld, Svein". Akkurat dette ble selvfølgelig sagt på alle de tre forestillingene jeg var på, men publikum var helt med på notene hver gang.

Onani

Nå beveger Eidsvåg seg bort fra barndommen og inn i tenårene og ungdomstiden. Han snakker om det lange håret som Jesus var i mot (viser bilde av Jesus med langt hår; latter fra salen), rytmisk musikk og hvordan det ikke lenger var så stas at Jesus så han overalt. På Folkets hus i Sauda var det fest og moro, men ikke et sted hvor de unge kristne fikk lov til å gå. Denne sekvensen blir fulgt opp av en ny sang, "Onani":

"Det var tid for å gjør bot, for å rydde opp og bekjenne.

Eg sku ikkje sleppa lett i frå det,

denne vanen var seig og veldig vond og vende

Ja for dette var det neppe nokon nåde

Det var farlegt det var usunt, unevneligt og gale.

Det fantes knapt ei synd så stor. Jesus ble lei seg og ein va ikkje normale,

så eg nevnte ikkje detta med eit ord.

Onani, onani, gjekk det låkt te helvete så var det nok fordi

Onani, onani, eg dreiv med sånt svineri"

Etter en del av forestillingen med mye humor og latter får den etterhvert en mer alvorlig karakter. Eidsvåg beskriver et urolig samfunn både i Sauda og ute i verden. Vietnamkrigen og Kongokrisen fører med seg mye elendighet. Misjonærene som kommer til bedehuset kan både fortelle og vise grusomme bilder til ungdommene. TV gjør at verden kommer nærmere, og Eidsvåg opplever at den trygge barndomsverdenen rakner. De spiller og synger et utdrag fra Bob Dylans *Blowin' in the wind*, en av sangene som var med på å inspirere Eidsvåg til å skrive sin egen protestvise:

*"Tusen sivile mennesker ble bombet i Vietnam
de skyldige var veldig lei seg da sannheten kom fram
Et mistak av beklagelig art
man grusla dessverre en landsby
det faktiske målet ble spart*

*Fader, forlat oss
vi vet ikke hva vi gjør"*

Kim sa dei at du var

Nå har vi kommet inn i den delen av forestillingen hvor Eidsvågs syn på Jesus virkelig begynner å endre seg. Han og Tindberg tar oss med videre i forestillingen til Oslo hvor han starter som teologistudent på Menighetsfakultetet. Her opplever Eidsvåg en ny utfordring, nemlig at han møter så mange versjoner av Jesus. De versjonene er helt ulike den Jesus han hadde med seg hjemmefra. Den Jesus han hadde med seg fra Sauda var en som han ikke var flau over, men "en ganske alright fyr". Mange av disse nye utgavene han fikk høre om da han kom til Oslo syntes han ikke noe om; en Jesus som var i mot kvinnelige prester, en som var for overgrep i Jesu navn, en som var for likestilling, men ikke for alle, er bare noen av eksemplene han nevner.

Etter disse betraktningene kommer det en ny sang som virkelig er med på å følge opp spørsmålet om hvem Jesus var: "Kim sa dei at du var". Denne sangen oppfattes som en direkte tale til Jesus med betraktninger rundt hvordan livet hans ble. Hvordan ble han sett på av andre, og var det rettferdig at han skulle bære den børen han måtte. Han beskriver en Jesus som en ikke visste mye om, og om Jesus selv visste svarene på alle spørsmålene om seg selv.

*"Ble det lagt på deg en bær, det var alt for tung å bæra
var du en viljesløs aktør i et spel om Gud og verda
eller var du en mann altfor god til å vær sann?"*

Videre i sangen referer Eidsvåg til Jesus sitt ønske om fred på jorden. Allikevel er det fortsatt, over 2000 år senere, krig mange steder i verden. At noen tror de forstår Jesus på den rette måten, er det andre som har gitt opp å forstå.

*"Kver og en av oss gjer deg, til den me syns du ska ver
me former og kler deg, te me kan ha deg kjær"*

Jeg opplever denne sangen som et vendepunkt i forestillingen fra et Jesus-bilde som til nå har vært ganske godt og forbundet med mye bra, til at Eidsvåg benytter seg av denne sangen til å sette fokus på hva mennesker bruker og har brukt Jesus til for å forsvare handlingene sine.

Rikmannsamneste

Videre kommer Eidsvåg innom frigjoringsteologer og deres sterke stemmer. De som sloss mot undertrykkelse og store statsmakter. Spesielt trekker han frem Helder Camera og forteller om at han hørte på han i Oslo, og at det gjorde et stort inntrykk. Her går Tindberg inn i rollen som Camera og siterer noe av det han har sagt. Det opplever jeg som et fint samspill med Eidsvågs opplevelse.

Han fortsetter med opplevelser fra teologistudiet og erfaringer han gjør seg når han blir fortalt at ikke alt som står i bibelen nødvendigvis stemmer helt, og at ikke alt måtte tas bokstavelig. Som inngang til den neste sangen i forestillingen, ”Rikmannsamneste”, snakker Eidsvåg om en Jesus han hadde sansen for, men som også kunne by på utfordringer. Tindberg leser fra bibelen:

”Gode meister, kva skal eg gjera så eg kan arva evig liv?” Men Jesus sa til han: ”Kvifor kallar du meg god? Ingen er god utan éin – det er Gud! Boda kjenner du: Du skal ikkje slå i hel, du skal ikkje bryta ekteskapet, du skal ikkje stela, du skal ikkje vitna falskt, du skal ikkje lura til deg noko, æra far din og mor di.” Han svara: ”Meister, alt dette har eg halde frå eg var ung.” Då såg Jesus på han og fekk han kjær. Og han sa: ”Éin ting manglar du: Gå bort og sel alt du eig, og gjev det til dei fattige; då skal du få ein skatt i himmelen. Kom så og følg meg!” Då han hørde dette, fór det ein skugge over andletet hans, og han gjekk sorgtung bort, for han eigde mykje.

Då såg Jesus omkring seg og sa til læresveinane sine: ”Kor vanskeleg det blir for dei som eig mykje, å koma inn i Guds rike!

Det er lettare for ein kamel å gå gjennom eit nålaug enn for ein rik å koma inn i Guds rike.” (Mark.10, 17-23 og 25)

Tekstlesingen følges opp av sangen som tar for seg en jeg-person som gjerne vil gjøre et forsøk på å komme gjennom dette berømte nåløyet. Han liker å være rik, og synes det er vanskelig at han ikke skal være det lenger.

*”Så eg ber om å få sleppa
og gå den smale sti,
fins det ikkje en mellomting,
et slags rikmannsamneste,
se i nåde til meg og la meg gå den breie veg,
vær så snill og gjør det slik at eg får vær med som rik”*

Gud med liten g

Neste sekvens introduseres av hvordan bibelen kan tolkes. Eidsvåg er kjent for å være glad i en fest, og media har til tider brukt en del tid på å dekke akkurat dette temaet. Det er nok med en viss selvironi han toucher borti dette temaet i forestillingen også når han får Tindberg til å lese fra første Peter, kapittel 5 vers 8 hvor det står: ”vær edru”. Når han lærte seg å oversette fra gresk kunne teksten tolkes på en annen måte, nemlig; vær nøktern. Dette vekker mye latter i salen og applaus før Eidsvåg etterhvert går videre til et mye mer alvorlig tema, en Jesus som var i mot kunnskap og innsikt.

Her har også Tindberg en sekvens om egne erfaringer som skuespiller og hvordan han har møtt mennesker som har fortalt han om at de er oppdratt til å tro at djevelen sitter i veggene i teateret.

Som intro til neste sang, som i seg selv sier mye om hva Eidsvåg mener, tar han opp religionenes engstelse for innsikt og kunnskap. I sangen ”Gud med liten g” kritiserer han hvordan religionene bruker Guds navn til å forsvare handlingene sine. Jeg velger å ta med hele teksten til denne sangen fordi jeg mener den sier veldig mye om Eidsvågs ståsted, og den sier i stor grad mye om denne forestillingen.

*”Hvis det e me som har skapt gud i vårt bilde
e det liten grunn te å skryt av det
me må ha brukt vårt eget grums som kilde
og skapt ein gud med liten g
hevngjerrig og smålig
sinna og sur og gravalvorlig
redd for frihet, redd for kvinner
og veldig opptatt av jomfruhinner*

*alvorlig talt, Gud – me ber:
du må vær bedre enn det her*

*det e visst ikkje lurt å anvenda håve
det ska knapt nok vær te pynt
og tankens frie flukt e slett inga gåve
det e vedtatt og forkynt
og kunnskap e farlig
skriften må tolkas heilt bokstavelig
kjærleiken e god og skjønn
men ikkje for dei av samme kjønn
alvorlig talt, Gud – me ber:
du må vær bedre enn det her*

*ei jentas ord om frihet blei ein trussel
hu blei skutt for det
då blei Allah gjort så liten og ussel
han blei ein gud med liten g
bli kongen av sunn fornuft
gi frie tankar næring og luft
hold opp med å vær skremmemann
hei på innsikt og forstand
alvorlig talt, Gud – me ber:
du må bli mere som det her*

*din anseelse har droppa ganske dramatisk
det e tid for å stå fram langt mer sympatisk
og hvis det e sant at kjærleiken e størst
så må du rydda opp i eget hus først*

bli kongen av sunn fornuft...

Takk skal du for helvete ha

Etter "Gud med liten g" fortsetter forestillingen i en litt mer kritisk tone. Dette er en ganske lang seanse med prat og uttrykk for ulike meninger, ispedd noe bakgrunnsmusikk.

Eidsvåg forteller om utgaver av Jesus han føler seg vel med og kan stå inne for. Men fokuset her er ikke den Jesus-skikkelsen han trives med, snarere tvert i mot. Han har et kritisk blikk på hvordan Jesus blir fremstilt i kirken og hva som er tillatt å bruke Jesu navn til. Tindberg leser trosbekjennelsen og stopper opp underveis når Eidsvåg tar for seg utvalgte ord og analyserer disse.

I denne seansen snakker Eidsvåg i du-form når han stopper opp og reflekterer rundt ordet allmektig. ""Er du arkitekten bak alt det vonde som rammer menneskene, er du en kjærlig gud?" Han stopper opp ved ordet møy, jomfru. Hvordan kan trosbekjennelsen si at hun var jomfru når Jesus hadde både brødre og søstre. Eidsvåg henviser også til at både Markusevangeliet, Johannesevangeliet og Paulus ikke sier noe om at Maria var jomfru.

Som en kommentar til avslutningen av trosbekjennelsen er Eidsvåg tydelig oppgitt over at menneskene skal bli dømt og stå foran Jesus som skal opptre som en streng dommer. Han plukker fra hverandre trosbekjennelsen og setter kritiske spørsmålstegn ved hva innholdet i den egentlig betyr.

For å underbygge meningene sine sammenligner Eidsvåg dagens samfunn med de gamle grekernes. I Jesu sin tid hadde man et sterk ønske om evig liv i eget legeme siden det var et vanskelig nåløye å komme gjennom om du skulle oppnå evig liv gjennom de greske gudene. At kristendommen gjorde dette mye enklere endret mye. Her setter Eidsvåg spørsmålstegn ved om trosbekjennelsen har samme betydning for dagens kristne. Han trekker frem at noen sier at trosbekjennelsen ikke må tas bokstavelig, og at det hadde vært bedre med en utgave som hadde vært litt enklere å forstå og litt enklere å tro på.

"Det hodet har problemer med å akseptere, har hjertet problemer med å gi seg hen til".

Forestillingen er inne i en slags historietime når Eidsvåg og Tindberg tar for seg historien bak velsignelsen som er i gudstjenesten. Tindberg forteller om Gehenna, den tidligere søppelplassen utenfor Jerusalem, som navnet helvete stammer fra. Han forteller om sølvrullene som ble funnet der i 1980 med gammelhebraisk tekst som er de eldste tekstfragmentene fra en skrevet bibeltekst som vi har i dag: "Herren signe deg og vare deg. Herren la sitt anlet lyse over deg og være deg nådig. Herren løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred. Amen"

Videre drar Eidsvåg linken fra Gehenna som ble kalt helvete til akkurat å snakke om helvete. Det refereres til Hallesby og hans radioandakt hvor han skremmer hele det norske folk med hvordan de som er uomvendte kan legge seg å sove om kvelden når de ikke vet om de våkner opp i sin egen seng på morgenen eller i helvete.

Videre forteller Eidsvåg og Tindberg om at helvete slik vi kjenner det, står det ikke noe om i bibelen, og at det var kunstnerne som malte et bilde av helvete som kirken og predikantene kastet seg på. I sangen "Takk skal du for helvete ha" gir han et klart bilde av hvordan helvete har blitt brukt som en trussel av kirken. Hvem som fortjente å havne der, og hvordan de som levde etter kirkens regler fikk slippe unna og godtete seg over de som ble dømt til evig pine.

*"Der havna dei som ikkje var bibeltru og frelst og fromme,
Dei som levde livet før det var omme, dei som likte sex og leik,
Dei som banna, drakk og skreik på meire øl og damer,
Her va' flust med tatera og samer.
Og dei som drogs mot samme kjønn fik og fortapinga i lønn.
Takk skal du for helvete ha
Takk skal du for helvete ha"*

*"Nå var de frelste veldig gla', der nede var det fleire dei kjende.
Dei sku pinast utan ende, det var slekt og gamle vener,*

*men ein må veta kvem ein tjener, og dei valde syndens veg
nå var det for seint å angra seg.
Dei sku' ha gjort som dei kristne sa, då ville alt ha vore bra.
Takk skal du for helvetet ha.
Takk skal du for helvete ha"*

Jerusalem

Frem til nå har forestillingen vært preget av mange fine opplevelser under oppveksten, men også spørsmål og tanker som har kommet i løpet av ungdom og oppvekst. Som teologistudent var det mye Eidsvåg stusset på, men når vi kommer til denne delen i forestillingen så sier han selv: "på tross av alt dette ble jeg altså prest". Han forteller om det å stå og holde gudstjeneste å vite at bibelen er full av faktiske feil, samtidig krever en del fortrengeing. Her følger Tindberg opp med tekstlesing fra bibelen som er med på å understreke Eidsvågs poeng om at mye av det som står i bibelen har vært vanskelig for han å stå inne for. Tindberg leser fra bibelen.

Hosea 3.kap:

"Gå endå ein gong bort og elsk ei kvinne som er elskarinna til ein annan og bryt ekteskapet, slik Herren elsker israelittane, endå dei vender seg til andre gudar og elskar rosinkaker!"

2. kongebok, 2.kap:

"Frå Jeriko drog profeten opp til Betel. Medan han var på vegen, kom nokre smågutar ut av byen. Dei gjorde narr av han og ropa: «Kom deg vekk, din snauskalle! Kom deg vekk, din snauskalle!» Då han snudde seg og fekk sjå dei, forbanna han dei i Herrens namn. Og to bjørnar kom ut or skogen og reiv i hel førtito av borna."

5.mosebok, 21.kap:

"Det kan henda at ein mann har ein trassig og opprørsk son som ikkje vil høyra på far sin og mor si og ikkje lyder dei, endå dei straffar han. Då skal far hans og mor hans ta han med til dei eldste i byen, til byporten, og seia til dei eldste i byen: «Denne sonen vår er trassig og opprørsk og vil ikkje lyda oss. Han er ein fråtsar og ein drankar!» Då skal alle mennene i byen steina han i hel."

Med disse tre utvalgte tekstene tar forestillingen videre opp tolkning av bibeltekster og hva som er tillatt å gjøre i religions navn. Steining i religionens navn hører vi om den dag i dag.

Tindberg gir et eksempel på hvordan tekst kan tolkes ved å bruke en bibeltekst fra tidligere i forestillingen om da disiplene sitter i en båt i et uvær ute på Genesaretsjøen og er redde: "*Dei skreik høgt for dei såg han alle og dei vart redde for dei trodde dei såg et skrømt. I det same tala Jesus til dei og sa: ver ikkje redde, ver frimodige, det er eg.*" Tindberg demonstrer ved å endre trykket på ordet "eg" i denne setningen får den en helt annen betydning. Fra å være en lite medfølende Jesus til å bli trygg og beroligende for de som sitter i båten. Begge deler står i teksten, men gir to forskjellige meninger alt etter hvordan den blir tolket.

Eidsvåg spinner videre på hvordan tekster tolkes bokstavelig av fundamentalister som gjennomfører grusomme handlinger i Guds navn. Men, sier Eidsvåg, før eller siden må kjærligheten seire. Han referer til Paulus som sier "bokstaven dreper, ånden gir liv". Eidsvåg spør, hvem avgjør hvilke tekster som skal tolkes bokstavelig, og hvilke skal ikke....prest, rabbiner, imam?

I sangen som nå følger, "Jerusalem", setter Eidsvåg spørsmålstegn ved hva som skjedde med denne byen som blir kalt hellig, men som er kime til død, krig og vold i religionens navn.

*"Dei kives om det mesta hos deg
om myter og om kim som "tok deg" først
det tas liv og spilles blod ustanselig
og alle seie kjærleiken e størst
øve deg, Jerusalem, e det kje få som har felt tårer
men neppe så mange som nå
eg går trist i dine gater som ein av mange dårer
som trudde her va sjelefred og få"*

*"Ka har skjedd, Jerusalem
har vårherre sjøl forlatt deg
din hellighet e vanskelig å sjå
ka har skjedd, Jerusalem
har dei hellige bedratt deg
eller har du alltid vore sånn som nå
så vanskelig å skjønna seg på"*

Kyrie

Nå tar forestillingen en historisk reise tilbake til Jesus sin tid. Eidsvåg referer til romernes referater som er til god hjelp for forskere i dag for å kunne si mye om den tiden Jesus levde i.

Han forteller om en vanskelig tid hvor fattigdommen og undertrykkelsen var stor og levealderen var lav. Samfunnet var preget av romerne som styrte med hard hånd og mye vold. Jesus blir kontrasten til dette samfunnet i forsøket på å innføre Guds rike, et sted hvor det skulle være kjærlighet, rettferdighet, fred og nåde. De forteller om hvordan romerne henrettet de som utga seg for å være Messias.

Det som skilte Jesus fra disse personene var det påskens hendelser. "Den påsken" som Eidsvåg sier i forestillingen. Tindberg leser fra påskefortellingen fra bibelen om hvordan Jesus var redd for det som skulle skje. Som en glidende overgang drar sangen "Kyrie" denne fortellingen videre.

*"Du låg skjelvande av angst på kne
og svetten rant som blod
Og venene du hadde med
dei sov i største ro
Dei svikta då du trengte dei
du hadde gitt dei alt
Dei valde minste motstands vei
og svikta då det gjaldt*

*Og eg har tenkt, det sko'kje eg ha gjort
Eg sko' ha kjempa saman med deg
holdt rundt deg og tørka svetten bort
gjort ka eg kunne for å gle' deg"*

.....

*"Men eg vet at eg og svikte
fornekte og bedrar
Eg gjer'kje det eg vet eg plikte
e hjertelaus og hard
likasel for andres nød
ofta blind for venners sorg*

*Ka bryr det meg dei andres død
Min kulde e "så fast en borg"*

*Likavel e du lika gla i meg
tilgir meg alle feilå mine
Stille tar du kappå di av deg
og tar te å vaska beinå mine"*

Evig hvile

Som en avslutning på sangen "Kyrie" leser Tindberg videre i bibelen om hva som skjedde da den tomme graven ble oppdaget tre dager etter korsfestelsen. Om hvordan Jesus etterhvert blir sett gående rundt og hvordan menneskene begynner å tro på at han hadde stått opp fra de døde. Eidsvåg forteller at det er denne Jesus kirkene tar til seg; Jesus som den oppståtte, Jesus som guds sønn, Kristus Messias.

*"Ingenting blir noen gang som før
og før kommer aldri mer igjen
mørket rår når endog håpet dør
sorgen er en dyster følgesvenn
livet er så sårbart og så skjørt
før det står i blomst kan det vær over
historier om undere har vi hørt:
trassig liv som trosser alle lover
men ikke denne gangen – ikke nå
vi så livet reise seg og gå*

*Gi dem evig hvile, herre,
hold lyset høyt så de finner veien hjem
gi dem evig hvile, herre,
og må evig lys skinne på dem"*

Etter denne sangen tar forestillingen igjen en historisk vinkling når Tindberg forteller om hva som skjedde etter Jesu død, når Jakob og Paulus leder hver sin retning som skiller mellom gjerninger og tro. Er det troen som frelser, eller er det gjerningene? Videre tar de publikum med til kirkemøtet i Nikea i år 325 hvor keiser Konstantin og noen få andre bestemmer hva slags Jesus kirken ville ha. Mange blir drept fordi de tror på "feil Jesus".

Floden

Nå går forestillingen over i en relativt lang og oppsummerende avslutningsfase. Eidsvåg går tilbake til barndommen og beskriver den trygge Jesus som var der hvor han ville at han skulle være. Han er klar over at det fortsatt er mye han ikke vet. Han snakker om at det er nå, mens vi lever her på jorda, at religionene må gi oss noe. Han beskylder religionene for å få folk til å tro at det livet som leves nå på jorda ikke er viktig.

Eidsvåg understreker igjen forskjellen mellom Jesu tid og vår tid. Det som kan leses i bibelen er sagt i en annen samtid enn vår. Konteksten er en annen, Jesus snakker ikke til vår tid, men til sin. Gjennom hele forestillingen har han stadig vekket kommet inn på kjærligheten. Det gjør han nå også. Han mener at hvis ord står i veien for kjærligheten, så er det ordet som må vike.

"Se i nåde til meg arme, syndige menneske" er en setning fra gudstjenesten som Eidsvåg ikke liker. At alle mennesker er syndige har han store problemer med å forstå. Særlig når han forteller om da han holdt barnebarnet sitt i armene for første gang, var det vanskelig for han å se noen "synd" i den lille kroppen. Han er mest enig med de forskerne som sier at syndefallsfortellingen ikke bare handler om synd og skam, men at det er en fortelling om å bli voksen.

Romerne drepte Jesus fordi han provoserte. Han døde ikke i stedet for oss, men for oss. Han gjentar at det hele tiden er en kamp for rettferdighet, kjærlighet og fred. En Jesus Eidsvåg kan tro på er en Jesus som solidariserer seg med sorgtyngede, ødelagte, utstøtte, sårede og krenkede. Det er en slik Jesus vi trenger i dag. En kjærlighet som må bøye seg for kunnskap og innsikt.

Før siste sang avslutter Eidsvåg med en personlig bønn som oppsummerer mye av det han har snakket om i forestillingen. Til slutt ber han om evig hvile og avslutter med: *"Finnes det en himmel, så åpne den i alle fall for de som har hatt et helvete på jord"*. Det er dette han tror på og kan stå for nå, men han skriver det ikke i stein. Han er åpen for endring.

Som en endelig avslutning på hele forestillingen fremføres sangen "Floden". Eidsvåg har tidligere sagt at denne sangteksten handler om religion. Floden er rett og slett kjærlighet og nåde.

*Det renner ei elv, en duvande flod gjennom livet mitt
Eg fylles av mildhet og fred når eg vasse i sivet ditt
Og kver gang eg våge å bada i deg blir eg heil og rein
Og eg kjenne eit lindrande ljus gå gjennom marg og bein*

*Eg lure nå på koffor bade e'kje meir i det
Koffor, koffor når eg kjenne det goa du gjør med meg
Det kan nesten virka som om eg prøve å unngå det
Og eg føle meg redd for nåden og glea du skjenke meg
Forunderleg, forunderleg*

*Det finnes en brønn, ei kjelda te liv i min egen plass
Kjærleik e navnet å blikket blir klart ved det minste glass
å kver gang eg våge å drikka av det blir eg heil og rein
Og eg kjenne eit lindrade ljus gå gjennom marg og bein*

Eg lure nå på.....

*Eg vil trossa den motstand eg har mot å ta imot det som e godt
Det ikkje lurt å gå rundt å sjå etter det som eg alt har fått*

I løpet av den drøye halvannen timen forestillingen varer tar Eidsvåg publikum med på en reise fra han vokste opp på bedehuset til Sauda, det kristne ungdomsmiljøet og utfordringene med å være ungdom. Videre til studier på Menighetsfakultetet, sin egen presterolle og

tolkning av bibelen. Hele stykket slutter med at Tindberg forteller om den historiske Jesus, mens Eidsvåg avslutter det hele med å fortelle hva han tror på. En slags egen trosbekjennelse.

Intervjuer og anmeldelser

Det er ikke skrevet noen store oppgaver eller avhandlinger om ”Etterlyst: Jesus”. Det er imidlertid skrevet mange anmeldelser. PR’en i forkant av stykket og de første ukene etter premieren var også stor.

Eidsvåg dukket opp i TV-programmer i beste sendetid og med høye seertall. Han ble grundig intervjuet av Ole Torp i programmet ”Torp” på NRK 1 i september 2016, bare noen uker etter premieren. I programmet ”Lindmo” noen uker senere snakker han igjen om stykket. Sosiale medier hos både Eidsvåg og Det Norske Teatret bidro til en viss forventning til forestillingen.

Jeg har laget en kort sammenfatning fra tre intervjuer med Bjørn Eidsvåg som er gjort før premieren og etter at forestillingene har kommet i gang.

Et av de første intervjuene hvor ”Etterlyst: Jesus” blir nevnt er hos Anne Lindmo i programmet ”Lindmo” i november 2015. Arbeidstittelen er ”Jesus og jeg”, en tittel som understreker det personlige ved denne forestillingen. I intervjuet beskriver Eidsvåg en historisk, teologisk og dramaturgisk jakt på hvem denne Jesus var. Jesus sitt navn har blitt brukt i svært kontrastfylte hendelser og situasjoner, fra de mest grusomme til de mest fantastiske. Han sier at han ”gjennom forestillingen vil prøve å få han til å være det idolet for kjærlighet og nåde som han vil han skal være.” (Lindmo, 2015)

Begeistringen for Jesus er selvsagt en av grunnene til at han begynte å skrive på dette stykket. Han vokste opp i bedehusmiljø på Sauda, hvor han fikk et forhold til Jesus som man bare ikke kvitter seg med, men tar med seg videre i livet. Men den Jesus han vokste opp med har endret seg fra å være en Jesus som stod opp for kjærligheten og rettferdigheten til å bli en Jesus som blir gjort liten og brukt for å passe inn i vår kultur og vårt eget bilde.

Han har problemer med å si at Jesus er Guds sønn og stusser på at de ved håndsopprekking på kirkemøtet i Nikea bestemte at Jesus var Gud fra begynnelsen og til evighet. Mye av det sentrale hos Eidsvåg ligger i at han mener vi må bruke religionen i den samtiden vi lever i. Vi trenger ikke en slik definisjon i dag som de trengte i Nikea i år 325. Han mener at Jesus er noe vi bør forbinde med nestekjærlighet, og det er med på å fortsatt gjøre han hellig selv om man fjerner noen av de tradisjonelle synspunktene på Jesus.

Han har også sterke meninger om Gud, som at han blir definert på en måte som skal tilpasses menneskenes verden for at de med makt skal fortsette å opprettholde den. ”Hvis du

sier at du har nøkkelen til himmel eller helvete så får du makt. Den makten er tøysete og tullete. Den skulle vi aldri hatt.” (Eidsvåg, 2016)

En som solidariserer seg med krenkende og sårede mennesker er akkurat det Jesus var, og det mener Eidsvåg vi trenger like mye i dag. Derfor mener han det er rart at ikke kirken står mer opp for de som trenger det mest, når det var nettopp det Jesus kjempet for. Han snakker ikke alltid om kristendommen, men også andre religioner som dreper i Guds navn, eller undertrykker og straffer de som faller utenfor. Han mener at bibelen gir oss stor tolkningsfrihet fordi det er en bok som er satt sammen av mange bøker som sier helt forskjellige og også motstridende ting. Det fører med seg at Bjørn Eidsvåg selv forsøker å løfte frem det som forskningen sier er en versjon av Jesus.

Forestillingen er en personlig trosreise og i løpet av den reisen drøfter Eidsvåg hvilken Jesus vi har behov for i vår samtid. Her finnes det mange svar, og noen av de hører vi i starten av forestillingen fra kjente og ukjente mennesker. I alle intervjuer gjentar Eidsvåg at det er kulturene som hele tiden konstruerer den Jesus de trenger, og slik har det vært til alle tider.

Han understreker også flere ganger at han ikke er ute etter "å ta noen", og at han har stor respekt for de i kirken som har en annen mening og synes han blir for liberal. Han opplevde selv at det ble for stor avstand mellom det livet han levde og lærdommen fra teologistudiene i sin praksis som prest.

Derfor vil Eidsvåg gjennom forestillingen presentere en Jesus som han har lest seg til og trodd seg til. Han har ikke funnet opp sin helt egen Jesus, men prøver å gi et sammensatt bilde av hvordan Jesus er akkurat for ham. Anne Lindmo stiller spørsmålet

- ”Hva bruker du Jesus til i dag?”
- ” Som et forbilde for å solidarisere oss med de sorgtyngede, sønderknuste, utstøtte, undertrykte, krenkede og sårede. Der var Jesus konsekvent i mot diskriminering.”

(Lindmo, 2016)

På spørsmål fra Ole Torp om det var viktig for ham å gjøre akkurat denne forestillingen svarer Eidsvåg at det var viktigere enn det han hadde trodd på forhånd. Han føler hele forestillingen har blitt et testamente på hva han tror på, og hva som har blitt igjen av troen hans.

Anmeldelser

Med overskrifter som "Det svinger av Jesus", "Evangeliet etter Bjørn", "Va' det du, Jesus" og "Fornuftsprekanten" har forestillingen blitt anmeldt flere ganger, og som regel til gode kritikker.

Det er publisert en rekke anmeldelser av "Etterlyst: Jesus". Disse har en god del til felles, men det er interessant å se på variasjonene i hva anmelderne har fokusert på. Anmelderens bakgrunn og interesse får, naturlig nok, stor påvirkning på kritikken av stykket.

Det (stort sett) alle anmeldelsene har til felles, er at de gir positive tilbakemeldinger og triller høye terningkast. De er enige om at det ikke er noe revolusjonerende nytt som kommer fra Bjørn Eidsvåg, og det er ingen som steiler eller er spesielt overrasket over meningene hans.

Når teaterungdom.no skriver sin anmeldelse, er det ikke overraskende med noe kritiske øyne rettet mot det rent teaterfaglige. Anmelderen, Mari Noodt, stiller spørsmålet om Bjørn + teater = sant. For å finne svaret på dette spørsmålet legger hun særlig vekt på sceneoppbygging, hvordan lys og kulisser er og hvordan publikum oppfører seg. Hun skiller seg ut fra andre anmeldere ved at hun betrakter mye av denne forestillingen som en konsert.

Allerede ved å se scenen før det har startet får hun en følelse av å være på konsert basert på hvordan scenen er gjort intim, plassering av bandet og lyssetting. Hun understreker konsertfølelsen ved å beskrive hvordan publikum jubler når musikerne kommer på scenen. "Da Bjørn kommer inn er det som konserten er i gang. Applausen runger.....Det er først mot slutten av denne åpningssangen, gjennom Tindbergs stumspill ute på venstre side, at vi blir påminnet kveldens andre uttrykksform: teater." (Noodt, 2016)

Jeg kjenner meg igjen i beskrivelsen Noodt bruker i sin anmeldelse. Jeg har vært på en del konserter med Eidsvåg, og starten av forestillingen er påfallende lik en vanlig konsert i en kirke eller i et kulturhus. Allikevel satt jeg, og jeg vil tro de fleste andre publikummere også, med en forventning om at dette skulle være noe mer enn en vanlig konsert. Billetten var kjøpt for å se teater på Det Norske Teatret, ikke konsert med Bjørn Eidsvåg med band.

Teaterungdom.no sin anmeldelse viser hvordan dette stykket kan sees på med mange forskjellige øyne. Ikke bare om man er opptatt av teater i seg selv, men hvordan budskapet i stykket blir oppfattet og tolket underveis i forestillingen. Når Noodt avslutter sin anmeldelse med å si at hun er usikker på om "Bjørn + teater = sant" er mye av det på bakgrunn av at hun synes musikken tar for mye plass. "Han er utvilsomt en klok mann med mange spennende

tanker jeg gjerne vil høre om, men jeg tar de helst som små historier mellom sangene på hans neste konsert”. (Noodt, 2016)

I motsetning til Noodt sin noe kritiske røst om at musikken tar for mye plass i forestillingen, velger heller VGs anmelder Jon Selås, å kalle musikken i forestillingen for meningsfull. Selås er også inne på forestillingens sjanger. Den kan ikke defineres som et klassisk teaterstykke selv om stykket spilles på hovedscenen i et stort norsk teater. Selås sin sammenfatning er nokså beskrivende; ”Frisk komedie fra bedehusoppveksten i Sauda, via etiske og teologiske overveielser gjennom ungdoms- og voksenliv, utdanning og erfaring. Og slutter som eksempelsterk, men tilsynelatende nokså Gud-løs forkynnelse. Alt krydret med meningsfull musikk; altså en slags musikal.” (Selås, 2016) Anmelderen fra VG gir forestillingen terningkast fem.

Selås trekker også frem at mye av innholdet, både når det gjelder skriftutvalget og det Eidsvåg tillater seg å si, vil få mange konservative kristne til å reagere. Når jeg leser anmeldelsen til nettopp en av de som Selås tror vil reagere negativt på stykket og innholdet i det, så er ikke dette tilfelle. I Korsets Seier, et kristent ukemagasin som utgis både på papir og nett, skriver Erik Andreassen, pastor i Misjonskirken Betlehem i Oslo en nokså humoristisk anmeldelse av ”Etterlyst: Jesus”.

Andreassens svar til Selås er at han ikke steiler over Eidsvågs utvalg av skrifter. ”Man må ha levd i en ganske virkelighetsfjern krok om det skulle være tilfelle.” (Andreassen, 2016) Men at Selås skriver at ”Eidsvåg kan sin bibel”, er ikke Andreassen helt enig i. Det han kaller Eidsvågs evangelium mener han består av forenklete utgaver av bibelens innhold for å få det til å passe inn i sitt eget evangelium. Andreassen referer til Eidsvåg sine trosbekjennelser som kommer som små drypp gjennom forestillingen;

”Helvete er ikke et sted, men noe man stiller i stand.”

”Himmelen om den finnes, kan være et sted for dem som har opplevd helvete på jord, for min egen del holder det med evig hvile.”

(Bjørn Eidsvåg)

Disse trosbekjennelsene er det som Andreassen skriver, vanskelig å være uenig i. Men for ham blir mye av innholdet en løsning på virkeligheten som blir for enkel, selv om han er enig i mye av det som blir sagt. ”.....Eidsvågs evangelium klør i øret og at det sånn umiddelbart

høres ganske forlokkende ut, men er det bærekraftig og holdbart i lengden?” (Andreassen, 2016)

Dette skillet mellom Selås, journalist i VG og Andreassen, pastor i Misjonskirken kommer tydelig frem gjennom anmeldelsene deres. Som ren underholdning for nordmenn som vakler i troen, eller ikke har funnet svar på de store spørsmålene, fungerer denne forestillingen som bare det. For de som dykker litt lenger ned i materien og har mye kunnskap om temaet, blir Eidsvågs budskap for enkelt og de sitter igjen med en følelse av at det er for godt til å være sant.

I sum er de alle fleste anmeldelsene av stykket positive. At teaterstudenter stiller spørsmål ved om en slik forestilling passer inn i teaterformen, eller pastoren fra Misjonskirken er noe skeptisk til Eidsvågs forenklete fremstilling av Jesus og problematikken rundt han, fører likevel ikke det til at de gir stykket dårlig kritikk. Anmelderne tar med seg sin egen store kunnskap om sitt felt inn i stykket. Det bidrar til å løfte frem tanken om at stykket kan sees på med ulike øyne og ulikt fokus.

Av alle anmeldelsene av ”Etterlyst: Jesus” jeg har lest og hørt, er det særlig én som skiller seg svært negativt ut. I radioprogrammet ”Kulturnytt” på NRK P2, sendt like etter premieren i august 2016, er anmeldelsen av stykket dårlig sammenlignet med det andre kritikere har skrevet og sagt. Teaterkritiker i NRK, Karen Frøsland Nystøl, er ikke nådig i sin kritikk av stykket. Denne anmeldelsen har en helt annen karakter enn de fleste andre. Hun er kritisk til mye, men aller mest til hvor stykket er satt opp.

Først og fremst skjønner ikke Frøsland Nystøl hvorfor det i hele tatt er satt opp et teaterstykke av og med dette innholdet. Når det først er laget et stykke rundt dette temaet mener hun det ikke hører hjemme på en stor teaterscene i det hele tatt. Det bør fremføres i et annet format med mer intime rammer rundt.

Selv om det er Bjørn Eidsvåg som er i fokus både på og utenfor scenen mener NRKs teaterkritiker at det i seg selv ikke er godt nok for å sette opp stykket på en av landets største teaterscener. Hun mener at dette stykket krever motstand. At Bjørn Eidsvåg står på scenen i Det Norske Teatret og fremfører denne forestillingen for ”sine egne” gjør det hele for enkelt. ”Send dette stykket ut på bedehusturné! Dette stykket krever en slags motstand synes jeg. Det lever ikke før det spilles på bedehuset i Sauda.” (Kulturnytt, 2016)

Hun kritiserer også Eidsvåg for ikke å engasjere kvinner på scenen. Hun setter spørsmålsteget ved overvekten av menn, og skjønner ikke hvorfor Eidsvåg, som er opptatt av endring, ikke har tenkt på dette.

Nystøl snakker om at det er et tungt teoretisk stoff som preger forestillingen. Det er mye informasjon som kommer frem, men at måten den gjøres på, gjøres med en slags letthet. Kanskje denne følelsen av letthet kommer fordi sangene i forestillingen kommer med jevne mellomrom og viderefører det som har blitt snakket om i forkant? Det sier Nystøl ingenting om.

Mona Levin i Aftenposten skriver at sangtekstene er med på å skape variasjon, i tillegg til en fremragende formidling. (Levin, 2016) Aftenposten-journalisten gir forestillingen terningkast 5. Levin kan være et eksempel på det som Frøslund Nystøl beskriver som ”sine egne” når Eidsvåg står på scenen i denne forestillingen. I motsetning til teaterkritikeren fra NRK som etterlyser publikummere med motstand, lar Levin seg begeistre;. ”Han predikerer kjærlighetens evangelium, og det gjør han med sine sanger, sine dikt og sine ord for vår tid. I sitt oppgjør med bokstavtroen, kommer Eidsvåg gjennom sine alternative tolkninger til ny erkjennelse. Han velger kunnskap, innsikt og sunn fornuft. Han fjerner helveteskrekk og arvesynd, velger livet her og nå fremfor det hinsidige.” (Levin, 2016)

Her er Levin inne på akkurat det som Erik Andreassen, pastor i Misjonskirken Betlehem mener blir for enkelt. Han ser for seg at det går an å se forestillingen som en preken, og kaller den passende nok, for "Eidsvågs evangelium". Levin i Aftenposten og Selås i VG går nok inn i teatersalen for å se ”Etterlyst: Jesus” med helt andre forutsetninger og forventninger enn Andreassen fra Misjonskirken , eller Noodt fra teaterungdom.no. De ser stykket med helt forskjellige øyne, og dermed blir også oppfattelsen ulik. Alle som har sett eller skal se dette stykket gjør det med ulike forventninger og forutsetninger. Det gjelder for journalister og de ulike anmelderne også. En anmeldelse kan fort bli like personlig som Eidsvåg er i dette stykket.

I et intervju med Anne Lindmo i programmet ”Lindmo” på NRK 1 høsten 2016 forteller Bjørn Eidsvåg om de ulike typene av publikum som sitter i salen under forestillingen. Han beskriver publikummere med notablokk som sitter med alvorlig mine og noterer under hele forestillingen. Noen få reiser seg og går på do og kommer ikke tilbake, men i det store og det hele opplever han at majoriteten av publikum er med på notene og har en hyggelig kveld på teateret. (Lindmo, 2016)

Kommunikasjon med publikum

Det er liten tvil om at de som står på en teaterscene får med seg stemningen fra publikum. Det bekrefter også Eidsvåg når han snakker om publikummet sitt under denne forestillingen og hva slags tanker han har gjort seg om det. Når Maria-ordenen er ”helt ville” og med på alt som skjer hele veien er det med på å gi et løft til de som står på scenen. Jeg vil trekke frem en kommunikasjonsmodell som jeg mener kan være med på å belyse dette stykket på en god måte. Det er relevant for forståelsen av stykket og også en god modell å ha i bakhodet når man tenker på hele stykket som en helhet.

Den svenske teaterforskeren Willmar Sauter står bak en kommunikasjonsmodell som tar for seg den kommunikasjonen som oppstår mellom publikum og de som står på teaterscenen.

”Etterlyst: Jesus” er ikke et helt ordinært teaterstykke med mange kostymer, store kulisser eller mange skuespillere, men ser vi på Sauters tanke om teateret så faller også dette stykket innenfor teatersjangeren. ”The idea of theatre is too wide to be caught in a single statement or in some recipe-like descriptions, especially when theatre is thought of as a phenomenon including all kinds of performative activities.” (Sauter, 2000, s.1) Sauter er opptatt av det som foregår mellom scenen og salen. Kontekst er et stikkord han understreker viktigheten av. Uttrykkene (intern) kommunikasjon og (ekstern) kontekst, legg merke til ordene i parentes, er brukt for å understreke betydningen av forskjellene mellom disse som allikevel er relevant. Konteksten er avgjørende for både publikum og aktører. Rammen rundt en forestilling, både når det gjelder hos publikum og aktørene på scenen, er i utgangspunktet like. De lever på hver sin måte innenfor sosiale og artistiske rammer. ”...the meaning of a performance is created by the performers and the spectators together, in a joint act of understanding”. (Sauter, 2000, s.2)

Konteksten rundt ”Etterlyst: Jesus” er realtvt åpenbar, men jeg tror ikke det betyr at alle som kommer for å se forestillingen har samme utgangspunkt og bakgrunn. Som Eidsvåg har nevnt i intervjuer om ulike typer publikum, tror jeg publikummet kommer med ulik grad av forventning og nysgjerrighet. Sauter skriver at budskapet i en forestilling avhenger av hvordan publikum tolker og oppfatter det som blir fremført. Konteksten kan synes klar, men den kan også være forskjellig for hver og en som kommer for å se stykket.

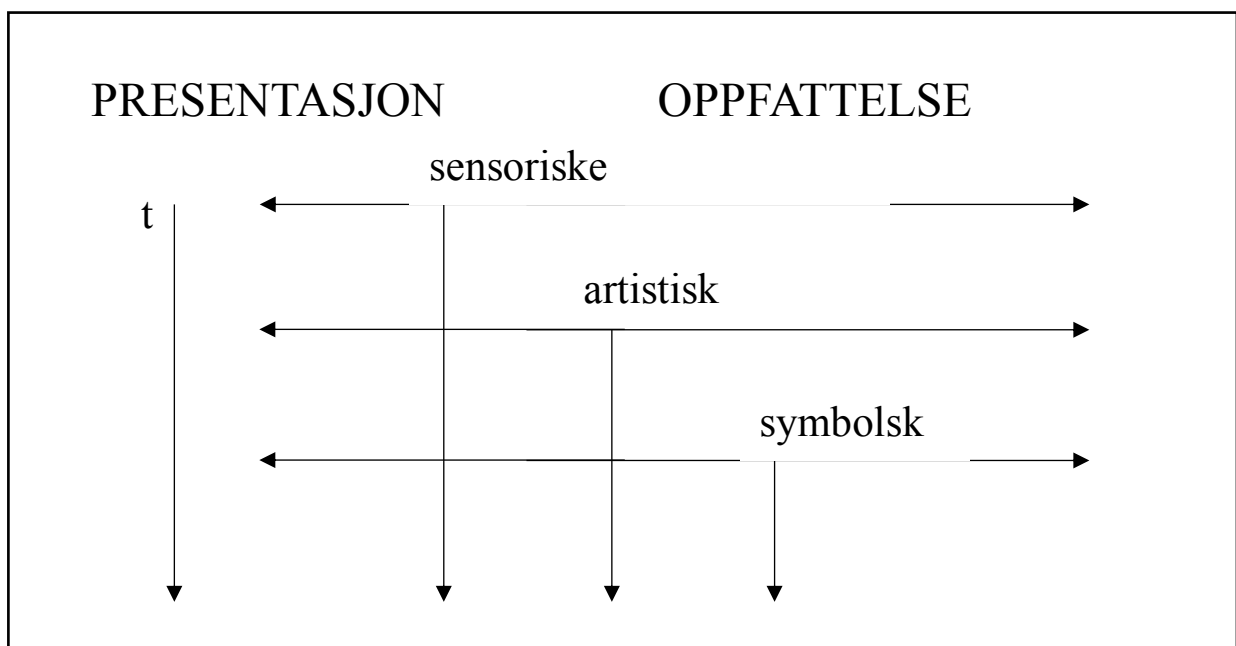
Ulike bakgrunner gjør at ikke alle som sitter i salen har det samme forholdet til Jesus. Jeg vil tro at de som er personlig kristne og har mye kunnskap om Jesus, sikkert har mye føleleser rundt troen sin og vil se på forestillingen med andre øyne enn de som ikke har et

tilsvarende forhold. Her kan, slik Sauter sier det, forestillingen forstås på flere måter. For noen kan det gi bekreftelse på noe, for andre kan det sette igang nye tanker og undring, noen blir sikkert provosert, mens det helt sikkert er noen som tar denne forestillingen som god underholdning med fin musikk uten å legge noe mer i det. ”.....the spectators judge what they see and hear, an this judgement proved to be highly important for their understanding of the performance.” (Sauter, 2000,s.3)

Kommunikasjonsmodell

Jeg vil nå presentere Willmar Sauters kommunikasjonsmodell om teatral kommunikasjon. Den gir et bilde av hvordan kommunikasjonen oppstår mellom sal og scene.

Figur 1

For det første et Sauter svært opptatt av presentasjonen og persepsjonen i et stykke, altså hvordan tilskuere oppfatter og opplever det de ser i en teaterforestilling. Forholdet mellom presentasjon og persepsjon er utgangspunktet for denne kommunikasjonsmodellen, her vist i figur 1. Modellen viser tre nivåer å kommunisere på; det sensoriske nivået, det artistiske nivået og det symbolske nivået.

Det sensoriske nivået beskriver samspillet som oppstår mellom publikum og aktørene. Mottakerene, altså publikummet i teatersalen, reagerer på det som skjer på scenen ut i fra aktørenes fysiske og mentale tilstedeværelse. Sett med aktørenes øyne som er rettet mot salen,

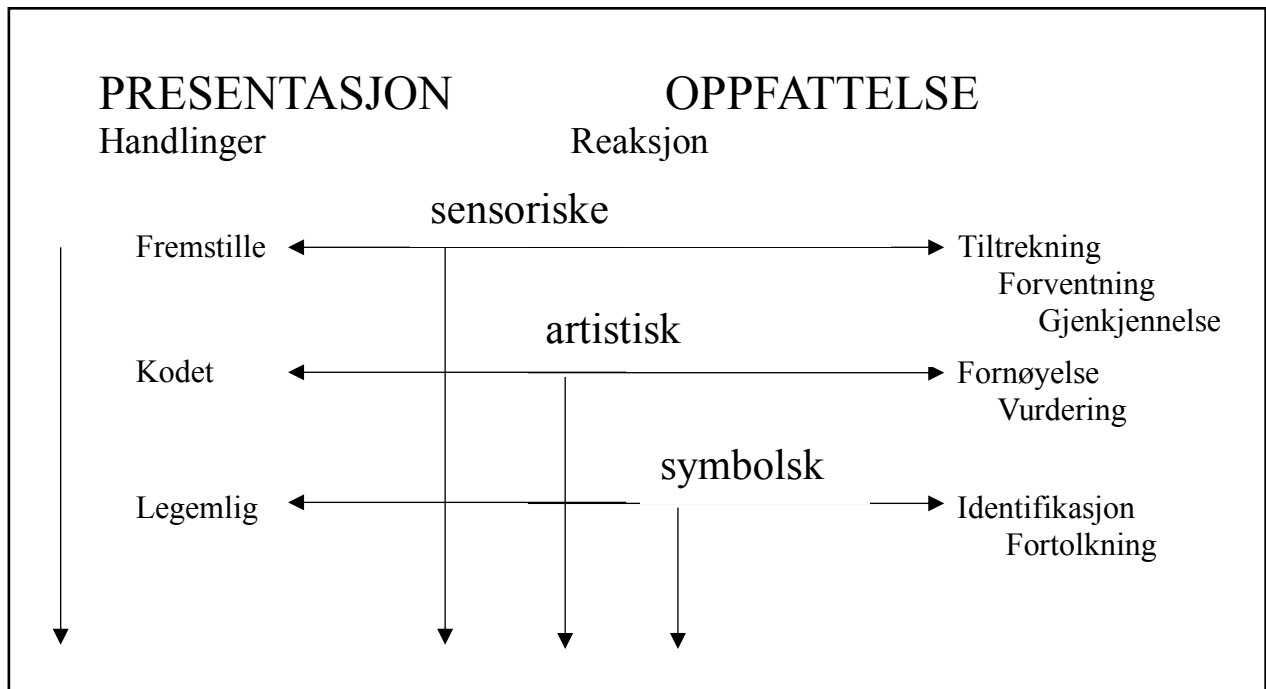
oppfatter de omfanget av publikum (som sitter i salen) og hvordan stemningen er blant tilhørerne. Den artistiske måten å kommunisere på er den som skiller teaterlivet fra hverdagslivet. Handlingen foregår i en annen kontekst enn i det vanlige livet. Det som skjer på scenen er ikke det virkelige liv, men skuespillere i en rolle. Det er opp til publikum om de liker det de ser eller ikke ut i fra hva som blir prestert på scenen.

Den symbolske kommunikasjonen er det siste nivået Sauter nevner. Her trekker han frem presentasjonen og persepsjonen i et teaterstykke. Han mener at uansett hvor mye symbolikk det er i et stykke, så er det i det store og hele hvordan tilskuerne oppfatter det som blir presentert som til syvende og sist er med på å avgjøre symbolikken i et teaterstykke. Meningen med stykket blir tilskrevet aktørene ut i fra hva de presterer på scenen.

De tre kommunikasjonsnivåene har som hensikt å understreke at teateret handler om at tilskuere og aktører kommuniserer med hverandre. Kommunikasjonen går begge veier; gjennom handling og oppfattelse. Sauter referer til Jürgen Habermas når han bruker adjektivet ”communicative”. ”The actor and the spectator carry out their actions in the consensus of the theatrical situation”. (Sauter, 2000,s.8) Det er situasjonen i teateret som er med på å avgjøre handlingene som skjer hos både de som står på scenen og hos publikum.

Sauter understreker at ordvalgene hans i modellen for å sette fokus på aktørens fremføring og tilskuerens reaksjon kan være med på å fremprovosere misforståelser. Det kan fort bli gjort tolkninger og forestillinger av ordene han velger å bruke i modellen uansett hvor mange ganger, eller på hvor mange ulike måter han prøver å forklare uttrykkene. Hensikten og målet til Sauter er at termene han velger å bruke er ment som forslag som kan være med på å åpne døren for mulighetene som byr seg i et teaterstykke i motsetning til begrensningene.

Figur 2

I en utvidet modell av kommunikasjonmodellen, her vist med figur 2, legger Sauter stor vekt på den sensoriske kommunikasjonen. Han trekker frem tiltrekning, forventning og gjenkjennelse som bare noe av det som gjenspeiler det sensoriske nivået. Dette nivået er avgjørende for at de andre nivåene i modellen skal nåes tilstrekkelig. Han ramser opp flere følelser som kunne spilt inn på dette nivået både i positiv (nysgjerrighet, oppmerksomhet, opprømtet) og negativ (frastøting, utmattelse, uoppmerksomhet) forstand. Det er avgjørende at det vekkes en eller annen form for interesse og følelsesmessig reaksjon både hos den som står på scenen og den som sitter i salen.

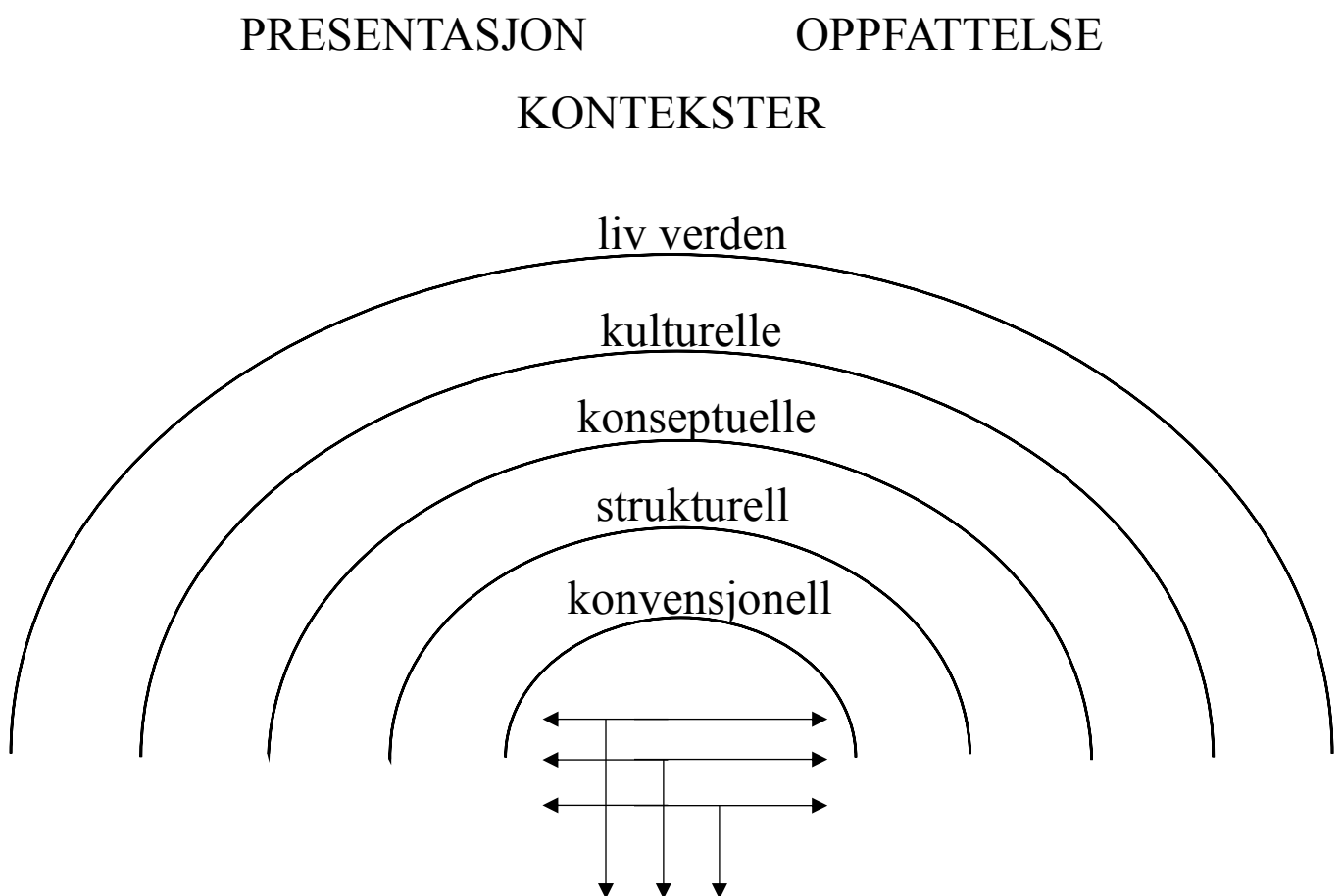
På det artistiske nivået er det kodene for selve forestillingen som er med på å avgjøre hvordan kommunikasjonen vil fortone seg. Innenfor teatersjangeren er det et vidt aspekt, og dermed mange koder for kommunikasjon. Sjanger, personlige egenskaper hos de som står på scenen og hvor stykket foregår er egenskaper som er med på å karakterisere kodene for selve forestillingen. Et annet vesentlig poeng er at tilhørerne har kunnskap nok til å forstå hva som skjer i handlingen for å kunne reagere på det. Her skiller Sauter mellom hva tilskuerne opplever på både det kognitive og det intuitive nivået. På det artistiske nivået plasserer han også hva tilskueren sitter igjen med av selve stykket og hvordan skuespilleren blir vurdert.

På det symbolske nivået sier Sauter at det er skuespilleren og tilhøreren som sammen skaper den fiktive personen på scenen. Skuespillerens fremføring og uttrykk på scenen hjelper tilhøreren til å lage en forestilling i hodet av det som blir fremført. Skuespillerens prestasjoner

sammen med oppfattelsen og gjenkjennelsen hos tilhøreren er med på å skape en fiktiv figur eller handling. Tilskuerens individuelle tolkning av det som skjer på scenen fører til en følelsesmessig reaksjon

Videre legger Sauter vekt på betydningen av konteksten. Han deler konteksten inn i ulike kategorier. De tre første kategoriene plasserer han i det han kaller den teatraliske sfæren. Figur 3 viser en enkel fremstilling av hvordan kontekstene kan arte seg.

Figur 3

Ut i fra Sauters kommunikasjonsmodell kan det trekkes frem sentrale trekk ved kontekstens betydning for både presentasjonen og persepsjonen. Konteksten i seg selv er ikke nødvendigvis grunnen for at en forestilling blir til, men den er hele tiden til stede for både skuespiller og publikum. Sauter forklarer de ulike nivåene i modellen slik:

1. *Konvensjonell* – den teatraliske verden. Dens egenskap i en bestemt tid eller et bestemt sted.
2. *Strukturell* – teaterets struktur. Organiseringen av et teater i et samfunn.
3. *Konseptuell* – ideologien et samfunn uttrykker gjennom forholdet sitt til teater med tanke på teateret som underholdning, propaganda eller utdanning.
4. *Kulturelle* – teaterets avhengighet av andre kunstformer. Likhetstrekk med muséer, gallerier og kino. ”The cultural field is nevertheless wider than the various art forms. It includes education, history, religion and also cultural aspects of any other area and society....” (Sauter, 2000, s.10)
5. *Livet i verden* – blir synonymt med det kulturelle. Beskriver hvilket enormt område vi mennesker kan anse som viktig og ha med i en teaterforestilling.

Teater og religion som populærkultur

Religion som selger

Religion og populærkultur har gått hånd i hånd ganske lenge nå. Religionen sniker seg inn flere og flere steder. Det er ikke alltid vi reflekterer over at den er der, men den dukker i aller høyeste grad opp på populærkulturelle arenaer.

Liv Ingeborg Lied og Dag Øistein Endsjø tar et grundig blikk på religion og populærkultur i boka "Det folk vil ha". De beskriver populærkulturen slik: "Populærkulturen er oftest produsert for å adsprede, underholde, glede og tirre folk, og slik er det denne kulturen også gjerne blir brukt av folk flest." (Endsjø, 2011, s.16) Allerede i innledningen til denne boka blir en teateroppsetning⁴ trukket frem som populærkultur med religiøst innhold som aktørene tjener penger på. At inntjeningen er stor er jo også et signal om at dette er noe folk vil ha og lar seg underholde av. Ikke bare innenfor teatrene kommer religionen frem, men på arenaer som treffer millioner av mennesker i hele verden. Ta for eksempel million-selgende bøker som Harry Potter, Twilight-serien, og Dan Browns Da Vinci-koden og Engler og demoner. I alle disse bøkene er det innslag av mystikk, magi, religion og mirakler.

Videre peker Lied og Endsjø på sekulariseringen. I media skrives det om et mer sekularisert samfunn, og at færre og færre går til gudstjeneste. Akkurat dette blir Bjørn Eidsvåg spurt om under intervjuet med Ole Torp i programmet "Torp" på NRK.

Torp: - "Kanskje du drar større publikum enn en kirke gjør på en vanlig søndag. Er det et lite tankekors?"

Eidsvåg: -"Det er ikke et tankekors i den betydning at jeg er engstelig for å trekke mye folk. Jeg holder ikke gudstjenester når jeg har konserter."

Torp: - "Men Jesus har vært relativt karrierefremmende for deg?"

Eidsvåg: -"Nja, det er ikke så sikkert. I begynnelsen av min karriere var det definitivt ikke det. Jeg falt mellom alle stoler. Kristne platebutikker som det fantes noen av i den tiden, ville ikke ta det inn, det var for radikalt. Og vanlige platebutikker ville ikke ta det inn fordi det var for kristelig.....men jeg ser jo at jeg har en autoritet på at jeg blir lyttet til. Jeg bruker de plattformene jeg har for å vise mitt engasjement". (Torp, 2016)

---

⁴ Oppsetningen av *Jesus Christ Superstar* på Det Norske Teatret (2009-10)

Eidsvåg sine svar samsvarer godt med det Lied og Endsjø også nevner i sin bok. At gudstjenestene er dårligere besøkt trenger ikke nødvendigvis å bety at nordmenn og mennesker ellers i verden er mindre religiøse. At avisene skriver at ”sekularismen er vårt nye credo og at menneskerettene fremstår som Europas evangelium” (Endsjø, 2011,s.12) er ikke forfatterne helt enige i.

".....når vi tar opp TV Norges seertall, Det Norske Teatrets besøkstall og Da Vinci-kodens opplagstall på alvor, kan det likvel se ut til at sekulariseringstenen ikke kan gi oss tilgang til hele sannheten. Selv om de fleste tall peker mot en svekkelse av det organiserte religiøse liv, betyr ikke dette nødvendigvis at nordmenn, eller europeere for øvrig, nødvendigvis er mindre religiøse, eller at religion som fenomen, er i ferd med å dø ut. Det kan like gjerne bety at det vi ser i Norge og vestlige land er utviklingen av en mer mangfoldig religiøsitet, der organisert religion bare er én av mange måter å ytre og strukturere religiøse ytringer på." (Endsjø, 2011, s.12)

Jeg vil si at uttrykket ”en mer mangfoldig religiøsitet” er passende for Eidsvågs forestilling, og hele hans artistkarriere. Som han selv sier i intervjuet med Ole Torp, så er det ikke gudstjenester han holder, men konserter, og i dette tilfelle har han brukt sitt engasjement til å skrive et teaterstykke. Alle disse sidene ved hans karriere har et innslag av noe religiøst ved seg, men utenfor gudstjenesten og det tradisjonelle kristne. Dette er ikke unikt for Eidsvåg, men bare ett av flere eksempler på at religionen endrer seg i et samfunn som tilsynelatende kan bli mer og mer sekulært hvis man ikke holder øynene åpne for alt det som foregår på den populærkulturelle arenaen.

Endsjø og Lied gir populærkulturen følgende tre kjennetegn;

- 1) Den har en kommersiell side som skal selges med et ønske om profit
- 2) Den vurderes som noe som er nyprodusert
- 3) Den er global. Den er global fordi man kan trekke paralleller til lignende konsepter og fenomener som skjer i andre land, men den gjenskapes på et nasjonalt og lokalt nivå. (Endsjø, 2011,s.16)

”Etterlyst: Jesus” kan ikke sammenlignes på et globalt nivå på samme måte som ”Skavlan” kan sammenlignes med et amerikansk talkshow. Jeg har ikke klart å finne en tilsvarende teaterforestilling bygget opp slik Eidsvåg har gjort andre steder i verden. Men temaet om tro og tvil eksisterer flere steder enn bare i Eidsvågs forestilling. Her treffer han lokalt. Jeg tror at alle som kjøper billett og går for å se denne forestillingen er relativt forberedt på hva de får servert. Det fremgår også slik når jeg leser anmeldelsene av stykket. Ingen er overrasket over hva som blir presentert fra scenen.

Finkultur vs populærkultur

I ”Etterlyst: Jesus” er utgangspunktet for hele forestillingen religion. Settingen er et teater, og allerede der kommer populærkulturen sterkt inn. Slik Endsjø og Lied definerer popuærkultur er det riktig å si at teater absolutt faller innenfor denne sjangeren.

For noen tiår siden var teateret forbeholdt eliten, og ble ansett som en finkultur. Klassetilhørighet var med på å bestemme hva slags type kultur man valgte å bruke tiden sin på. Det var de med høyere sosial status som besøkte teatrene. (Eggen, 2007)

I artikkelen ”Kultureliten finnes ikke” refererer journalisten Espen Eggen til forskning gjort ved Universitetet i Oxford. Forskerne der hevder det er feil at finkultur som teater, ballett og opera tilhører de høyere samfunnsklassene. Dagens moderne mennesker velger ikke kultur etter hvilken klasse de tilhører, men hva de har lyst til å se eller høre på. Dette gjelder for alle samfunnslag. For å se om disse teoriene stemte gjennomførte forskerne ved Oxford en stor undersøkelse om kulturforbruk i flere ulike land, (Ungarn, Chile, USA, Isreal, Frankrike, Nederland og Storbritannia) og med ulike typer mennesker:

- 1) De som bare er interessert i populærkultur
- 2) De som er interessert i både populær- og finkultur
- 3) De som har et lavt kulturkonsum

4) De som ikke konsumerer kultur
(Eggen, 2007)

Tak Win Chan ved Universitet i Oxford konkluderer med at de ikke klarte å finne en spesiell gruppe mennesker som holdt seg til en type kultur eller avviste en annen. De som i utgangspunktet er interessert i kultur skiller ikke mellom om det er finkultur eller populærkultur. Forskerne klarte heller ikke å finne noen sammenheng mellom et høyt kulturelt forbruk og de høyere klassene i samfunnet. Derimot viser det seg at den sosiale statusen, som sier noe om menneskets anseelse innenfor sin egen sosiale klasse, har større betydning for de kulturelle *vaner*.

Utdanning og sosial status er veiledende for kulturforbruket. Jo høyere sosial status, jo høyere er forbruket av kultur, uavhengig om det dreier seg om finkultur eller populærkultur. (Eggen, 2007) Lignede resultater finner vi i Norge. Norsk kulturbarometer (2016) konkluderer først og fremst med at nordmenn går mer på kino og teater enn tidligere. NRK kultur og underholdning skriver i en artikkel at tendensen er den samme som vi tidligere så i undersøkelsen fra Oxford, nemlig at de med høy utdanning oftere benytter seg av kulturtilbud som teater, opera, ballett, dans, museer og også kino.

Det er kvinnene som dominerer besøkene i teatrene, men menn er i flertall på idrettsarrangementer. Artikkelen viser også til at 50 prosent av nordmenn fra 9-79 år hadde sett en forestilling med teater, revy eller musikal i 2016. (Kalajdzic, 2017)

Hva som har vært majoriteten av besøkende på "Etterlyst: Jesus" har det ikke vært gjort noen undersøkelser på. Jeg har gjort meg noen betraktninger de tre gangene jeg har sett forestillingen. Den første betraktningen jeg har gjort meg er at jeg med mine 37 år er atskillig yngre enn gjennomsnittet i salen. Da jeg en gang så forestillingen med mine foreldre var det nok de som hadde flest jevnaldrende blant publikum. En annen ting er overvekten av kvinner. Jeg har ikke gjort noen formell telling, men et raskt overblikk ute i foajeen og inne i salen var nok til å observere at kvinnene har vært sterkest representert, gjerne i små grupper, eller typisk mor og datter.

Undersøkelsen fra Universitetet i Oxford og norsk kulturbarometer sin konklusjon om at de med høyere utdanning går mer i teater enn andre er ikke lett å bevise med denne forestillingen da det ikke er gjort noen undersøkelser på det. Jeg tenker likevel at mange som kommer på denne forestillingen kan passe inn i denne konklusjonen. Den har en relativt tung tittel og selve temaet er snevert. Den treffer ikke like bredt som for eksempel Les Miserable

som trekker fulle hus kveld etter kveld på Folketeatret. Jeg antar at de som kommer for å se ”Etterlyst; Jesus” gjør det av interesse og nysgjerrighet. Det kunne vært interessant å gjøre en undersøkelse på hvem publikum er, og hvorfor de er der. Det blir det dessverre ikke plass til i denne oppgaven.

Eidsvåg uttalte selv på ”Lindmo” at det villeste publikummet han hadde hatt på denne forestillingen var Maria-ordenen. Når Anne Lindmo spør hva som er det største kristenkompetente trykket han har merket i salen, er svaret Maria-ordenen⁵. De var helt med fra start til slutt, skrek, klappet og lo. Bedre enn noe annet publikum, de var i forkant av poenger og ga respons umiddelbart. (Lindmo, 2016)

Mangfoldet blandt publikum har nok vært relativt stort, men jeg vil tro at mange av de som kommer på forestillingen gjør det med en nysgjerrighet knyttet til Jesus. Det som også er viktig å ta med i betraktningen er at Bjørn Eidsvåg er en anerkjent artist i Norge. Uavhengig av tro og religion har han mange tilhengere som liker musikken hans. Mange av sangene som fremføres i stykket er kjente for publikum fra før av, og forestillingen har også blitt reklamert for på Eidsvåg sine konserter.

Nystøl i "Kulturnytt" som kritiserte han for valg av sted, og som heller ville at han skulle fremført dette stykket hos "sine egne", i bedehuset, har nok ikke tenkt på samme måte når hun bruker dette uttrykket. Jeg tror at det er nettopp for "sine egne" han fremfører dette stykket når det settes opp på denne måten.

---

⁵ Maria-ordenen er en lukket orden for kvinner som er bygget på et kristent etisk grunnlag. (maria.no)

Populærkultur – religion i teateret

For å gjøre et forsøk på å sette denne forestillingen inn i en populærkulturell kontekst vil jeg trekke frem tre andre begreper som Endsjø og Lied sier noe om i sin bok: fortrylling, alminneliggjøring og medialisering. Fra antologien "Myte, magi og mirakel. I møte med det moderne" (1999) skrevet av religions- og kulturviterne Bente Alver, Ingvild Sælid Gilhus, Lisbeth Mikaelsson og Torun Selberg, har Endsjø og Lied plukket opp begrepet "religion smurt tynt utover". "...religion er noe som er "smurt tynt utover" kultur og samfunnsliv, og som fortryller tilværelsen." (Endsjø, 2011, s.14) At religionen er smurt tynt utover kulturelt, betyr ikke nødvendigvis at den stikker veldig dypt eller at den har en spesiell form for innhold. Den blir tatt ned på kulturnivå og brukt på en slik måte at mottakeren ikke alltid tenker på at den foregår i en religiøs sammenheng. "I disse sammenhengene bidrar religion til en generell fortrylling av verden ved at forestillinger og handlinger, symboler og fortellinger, plasseres i en kosmisk sammenheng." (Endsjø, 2011, s.14)

"Etterlyst: Jesus" er ingen belærende oppsetning, men den er fylt av mange personlige betraktninger samtidig som det også er mange fakta og mye tungt materiale som blir trukket frem. I tillegg til at musikken står sterkt og er et svært viktig element, er det i seg selv noe som fortryller. Du går ikke som publikummer inn på denne forestillingen med samme forventning som du ville gjort til en gudstjeneste, selv om tittelen tilsier at her er det religionen som står i sentrum.

Alminneliggjøring av religion vil si at det som tidligere ble oppfattet som alternativt og utenomjordisk nå blir en del av det hverdagslige og vanlige. Alternativmessene setter besøksrekorder og Snåsamannen blir sett på som et hverdagslig norsk innslag. (Endsjø, 2011)

Medialiseringstenen er et viktig uttrykk Lied og Endsjø også nevner i sin bok. Tesen går ut på at "vi i dag er vitne til en stadig nærmere forbindelse mellom media, religion og kultur". (Endsjø, 2011, s.15) Media omgir oss på alle kanter. Aviser, internett, Netflix, sosiale medier, reklamer osv. Med media rundt oss har den blitt en naturlig del av folks hverdagsliv. I "Det folk vil ha", blir den danske medieforskeren Stig Hjarvard nevnt som en ledende forsker innenfor medialiseringstenen.

For å si enda litt mer om Hjarvard og medialiseringstenen vil jeg i det følgende støtte meg på skriftlig materiale fra Liv Ingeborg Lied som ble delt ut på forelesning 30. januar 2016. Dokumentet ligger også på Fronter. Hjarvard sier følgende om medialisering av religion (Lied, 2016);

- 1) Media overtar store kulturelle og kollektive funksjoner som det tidligere var naturlig ble tatt hånd om av religiøse samlingssteder. Eksempler på dette kan være en stor kollektiv sorg som etter 22.juli.
- 2) Banal religion. ”Den type religiøse ytringer som media typisk nok vil produsere: implisitte og nærmest umerkbare representasjoner som først og fremst utgjør et slags bakteppe for andre ting.” (Lied, 2016) Populærkulturelle sjangre blir brukt til religiøse ytringer.
- 3) De religiøse institusjonene får mindre makt. Medialiseringen av religion og sekulariseringen av samfunnet har en sammenheng.

Hjarvards syn på medialisering av religion har blitt kritisert særlig fordi det fremmer de nordiske landene. Nettopp det gjør det enklere for landene i Nord-vest Europa å forstå forholdene mellom religion og media. Derfor blir Hjarvards medialiseringstese brukt og referert mye til i land som Norge.

I "Etterlyst: Jesus" forteller Svein Tindberg om hvordan det var å være skuespiller da han var med på å sette opp forestillingen "Godspell", en musikal basert på Mattheus-evangeliet, på ABC-teatret i Oslo for mange år siden. Hver dag skuespillerne kom på jobb ble de møtt av demonstranter som mente at Gud ikke hadde noe i teateret å gjøre, og de fordømte forestillingen. Ved å gjøre et kjapt søk på Google fant jeg ut at forestillingen Tindberg snakker om ble spilt på ABC-teatret sommeren 1983.

Han forteller også om at han har møtt mennesker som har fortalt at de har blitt oppdratt til å gå på andre siden av veien i stede for å måtte gå forbi et teater, og til å tro at djevelen satt i veggene i teateret. Da er det kanskje ikke så rart at det ble reaksjoner og demonstrasjoner mot "Godspell", en litt utradisjonell tolkning av bibelen.

Det kan hende at "Etterlyst: Jesus" hadde møtt mer motstand og hard kritikk om vi hadde gått 30 år tilbake i tid. Disse eksemplene skjedde før samfunnet var preget av de tre perspektivene Endsjø og Lied nevner i sin bok som sentrale for dagens populærkultur, nemlig *fortrylling, alminneliggjøring og medialisering*.

I dagens Norge har religionen blitt en så innarbeidet del av mye av det vi omgir oss med at vi knapt nok tenker over det lenger. Som tidligere nevnt er religionen smurt tynt utover både i kultur og i samfunnslivet og det kan være en god teori som forklarer hvorfor denne forestillingen ikke har skapt uro og furuore, men ut i fra anmeldelsene heller blitt tolket og mottatt på flere måter.

Geir Rakvaag i Dagsavisen sier noe om denne problematikken; "Forestillingen er så god at den en gang i tida kunne blitt forbudt". (Rakvaag, 2016)

Jeg vil nå se nærmere på forestillingen i lys av disse tre perspektivene, med hovedvekt på medialiseringstesen. Jeg mener at mye av det som blir sagt og gjort i forkant og etterkant av premieren også er relevant for denne teorien, derfor velger jeg også å ta med noe av det.

Media er mye, ikke bare aviser og TV. De siste årene har det særlig skjedd mye i sosiale medier, og disse blir brukt til å spre informasjon og ytre meninger. Bjørn Eidsvåg er en flittig bruker av sosiale medier. Twitter er en av de kanalene han benytter seg mest av, men også Instagram og Facebook. Han deler meningene sine gjennom disse kanalene ved å skrive eller lage videosnutter. Her har han tatt opp temaer som kommer igjen i forestillingen, og som har skapt engasjement og oppmerksomhet blant de som følger han. Sosiale medier er også en inngangsport til PR og reklame, i tillegg til at de store aktørene blant TV og aviser snapper opp det som skjer.

Fortrylling

Endsjø og Lied henviser til en fornøyelsespark som baserer seg på bibelske fortellinger. Der er det et tydelig budskap, og det er religiøst. Det er ikke noe som ligger og lurer under overflaten slik at man nesten ikke er klar over det, men det er absolutt til stede, og de som velger å besøke parken gjør det nettopp av en grunn: de oppsøker det religiøse. Det er ikke det religiøse som oppsøker dem gjennom reklame, film og media.

Det samme gjelder for "Etterlyst: Jesus", men kanskje ikke i like stor grad. Her blir personen Jesus og også andre temaer som blir tatt opp i bibelen løftet opp i en kontekst som er mer virkelighetsnær. Virkelighetsnær i form av at den tar utgangspunkt i det samfunnet vi lever i i dag og prøver å plassere hendelser og skrifter inn i vår tid og stille spørsmål ved om det i det hele tatt er mulig og ta alt bokstavlig.

Endsjø og Lied henviser til at religionen fortryller hverdagen. "Religiøse symboler og handlinger flettes i økende grad inn i kulturens store vev på måter som gjør at vår oppfatning av av hva som er religion og religiøse funksjoner, er i ferd med å endres" (Endsjø, 2011, s.14)

Det går an å si at "Etterlyst: Jesus" er med på å bidra til en viss form for fortrylling. Hvis man ser på hele settingen for forestillingen så er underholdningsfaktoren relativt høy. Den er ikke preget av alvor og kritikk gjennom det hele, men en salig blanding av det meste. I tillegg til at det er så mye musikk som blir presentert, kan det i seg selv være med på å bidra

til at noen kommer bare for å høre den (musikken) uten at man er så veldig opptatt av resten av settingen. Humor er også et viktig stikkord for forestillingen. Den har mye humor, og folk ler godt av poengene.

I denne blandingen av musikk, teater og humor kommer også religionen inn. For mange kan det innebære at de ikke ser dette som noe religiøst i det hele tatt, men heller god underholdning, ja rett og slett en kveld i teatret med kulturelt påfyll. Det hadde vært interessant å hatt en oversikt over bakgrunnen til tilskuerne som velger å se dette stykke. Hva er motivasjonen, hvilket aspekt er det som fanger med en slik type forestilling?

I "Det folk vil ha" henviser forfatterne til antologien "Myte, magi og mirakel. I møte med det moderne". Der karakteriserer de religion smurt tynt utover i forhold til hvordan religionen forholder seg på kulturnivå, ikke i dybden. "På kulturnivå kommer religion i følge forfatterne til uttrykk i sammenhenger vi ikke nødvendigvis er vant til å tenke på som religiøse. I disse sammenhengene bidrar religion til en generell fortrylling av verden ved at forestillinger og handlinger, symboler og fortellinger plasseres i en kosmisk sammenheng". (Endsjø, 2011, s.14)

I "Etterlyst: Jesus" mener jeg Eidsvåg nettopp setter opp sine forestillinger av hva han tror på på et kulturnivå i et teater. Det at kulturkritikeren i NRK kulturnytt, Karen Frøslund Nystøl, sier at det tunge stoffet som er temaet for forestillingen fremføres med en slags letthet, kan jeg være enig i. Jeg er enig i den forstand at det blir løftet opp på et nivå som skal være ment som underholdning. Da følger det nødvendigvis med seg en viss form for letthet, men jeg er ikke enig i at det er gjennomgående for forestillingen. En ting er at det faktisk er en teaterforestilling og ikke et foredrag på bedehuset.

VG's anmelder, Jon Selås, kaller forestillingen for en slags musikal. Musikk er fortryllende for mange, og denne forestillingen har mye musikk. Å kalle den for en slags musikal er ikke feil. Musikken og tekstene til den er avgjørende og binder det hele sammen. Det er klart at Bjørn Eidsvåg aldri hadde satt opp en teaterforestilling uten et sterkt fokus på musikken. Han er musiker med personlige og meningsfylte tekster som han med dette stykket kan benytte i andre sammenhenger enn bare i en vanlig konsert. Her var heller ikke kritikerne helt enige. Mari Noodt fra teaterungdom.no konkluderte med at Bjørn+teater ikke var lik sant og at hun gjerne kunne sett og hørt på han, men heller på en vanlig konsert enn i et teater. Det er uansett ingen tvil om at denne forestillingen er med på å bidra til at religion er smurt "tynt utover" kultur og samfunnsnivå. Og det blir som tittelen på boka "Det folk vil ha" sier; *folk vil ha* en slik type forestilling.

Alminneliggjøring

Det går kanskje an å si at "Etterlyst: Jesus" er med på å alminneliggjøre spørsmål ved religion fordi Bjørn Eidsvåg tar det hele ned på et personlig plan som mange kan kjenne seg igjen i. Om man ikke kjenner seg igjen ved alle aspektene ved forestillingen så vil jeg tro at det er noe i løpet av forestillingen som er gjenkjenbart for mange. Det trenger ikke nødvendigvis å være konkrete ting som en spesiell sang eller en bibelfortelling, men en kan kjenne seg igjen i tanker og meninger og identifisere seg med dette.

Når forskerne snakker om alminneliggjøring handler det også om at alternative religioner de siste årene har blitt alminneliggjort. Eidsvåg er ikke med på å alminneliggjøre kristendommen, men ved å trekke frem enkle spørsmål og meninger bidrar Eidsvåg til en alminneliggjøring av de store spørsmålene og det setter sikkert igang noen tanker hos de som har sett og hørt på.

Når jeg leser om fornøylesparken i Florida, USA, "Holy Land Experience" i "Det folk vil ha", møter jeg en helt annen måte å fremme kristendommen og Jesus på, enn det Bjørn Eidsvåg gjør. Her baserer en hel fornøylespark seg på bibelske fortellinger og dramatisering av disse. Jesus blir korsfestet og man kan få kjøpt tilgivelsesnagler i suvenirbutikken. Målet for bevegelsen som driver denne parken, Zion's Hope, er å omvende så mange som mulig til kristendommen. Her kan man snakke om en alminneliggjøring av Jesus for spesielt interesserte som bruker fornøylespark-konseptet for det det er verdt.

Jeg er enig med Endsjø og Lied som antyder at de som sannsynligvis besøker denne parken gjør det fordi de allerede er troende og ikke er potensielle til å bli frelst. (Endsjø 2011) Parallellen fra denne parken og til "Etterlyst: Jesus" blir kanskje snever, og budskapet forskjellig, men noen likheter er det.

Den første likheten jeg tenker på er det økonomiske aspektet ved å trekke religion inn i populærkulturen. Det kan komme mye penger inn for de som lykkes kommersielt, uansett om det har noe religiøst over seg eller ikke. "Holy land experience" tilfører eierne helt klart gode penger i kassa. Inngangsbilletter, mat, drikke og suvenirer er bare noe av det en bruker penger på i en fornøylespark i løpet av en dag, være seg religiøst eller ikke. "Etterlyst: Jesus" bringer helt sikkert også en god slump med penger inn til de som bidrar der, og ikke minst Bjørn Eidsvåg selv. Motivasjonen for å skrive og gjennomføre "Etterlyst: Jesus" er nok ikke økonomisk. Det tror jeg skinner fort igjennom når Eidsvåg viser engasjementet sitt på mange områder, ikke bare med denne forestillingen, men gjennom et langt artistliv.

Både fornøyelsesparken og teaterforestillingen trekker tilskuere, så det er klart at det er noe folk vil ha. Bakgrunnen for fornøyelsesparken og forestillingen er også helt ulik. Mens parken vil omvende så mange som mulig, er Eidsvåg sin intensjon om å etterlyse den Jesus han trenger i dag i sterk kontrast til den fundamentale dyrkelsen av Jesus slik han fremstår i bibelen i "The holy land experience". Dette igjen trekker helt sikkert forskjellig type publikum også. Kanskje ville noen av de som besøker fornøyelsesparken blitt støtt av "Etterlyst: Jesus". Hovedpersonen er den samme, men budskapene er helt forskjellige. Begrepet alminneliggjøring innenfor populærkulturen får her to forskjellige ståsteder.

Innenfor konteksten det populærkulturelle blir presentert i kan begge deler være alminnelig, men utenfor konteksten kan det alminnelige være helt fraværende slik jeg tolker det. Det går heller an å si at i "Etterlyst: Jesus" så er det Jesus som blir forsøkt alminneliggjort. Forestillingen setter Jesus inn i en kontekst som skal passe til dagens moderne verden og den stiller spørsmålsteget ved hvorfor mye av religion er så gammeldags og om hvorfor det ikke kan brukes sunn fornuft og la kjærligheten seire.

Alt i alt vil jeg si at alminneliggjøringen av religion absolutt er tilstede i denne forestillingen. Allerede fra introduksjonen som starter med kjente og ukjente menneskers refleksjoner rundt om vi trenger Jesus i dag, er med på å fortelle at dette er noe som gjelder for alle, samme om du er statsminister eller vanlig nordmann.

Kombinasjonen av fortrylling og alminneliggjøring i denne sammenhengen gjør denne forestillingen lett å like og lett å forstå. Det betyr ikke at Bjørn Eidsvåg klarer å besvare alle spørsmålene som blir stilt, eller at alle som sitter i salen er enige i det som blir sagt. Det betyr at de store spørsmålene blir tatt ned på et nivå som en kan kjenne seg igjen i, og at man også kan akseptere at man ikke alltid finner svaret på. I tillegg er det lov å være uenige og ha forskjellige svar.

Medialisering

Gilhus (2014) bruker Stig Hjarvards eksempel når hun skriver at medialisering av religion er "mediering som foregår ut fra medias egne premisser". Dagens samfunn er preget av at religionen er formet av at media fungerer som et felles religiøst rom. Det har skjedd en endring fra at de ulike religiøse institusjonene har mediert sin egen religion på sine egne premisser til at massemedia har tatt over den samme rollen i det offentlige rom. Det medialiseringsteser sier, er at det blir en tettere forbindelse mellom media, religion og kultur. (Endsjø, 2011).

Bjørn Eidsvågs bruk av media er et eksempel på en slik forbindelse. Han er et mye brukt intervjuobjekt i TV-programmer, som regel med en religiøs tematikk. Jeg vil tro at han har en underholdningsverdi i den forstand at han har flere strenger å spille på. Han er prest, musiker og entertainer med sterke og personlige meninger. Sett "Etterlyst: Jesus" i lys av det han har sagt i intervjuer både før og etter premieren så er det ikke mange som har blitt overrasket over det han presenterer i denne forestillingen. Kan hende det blir så populært fordi han sier høyt det andre tenker, eller ikke klarer å sette ord på. Særlig gjennom sangtekstene sine uttrykker han personlig tro som er krydret med mange spørsmål og en del skepsis. Tonesatt av fine melodier er det allikevel tekstene publikum kommer for å høre.

Dette blir litt på siden av selve forestillingen, men den røde tråden gjennom karrieren hans og "Etterlyst: Jesus" følger hverandre tett. Det hadde aldri blitt laget en tilsvarende forestilling av Bjørn Eidsvåg om han ikke hadde levd det artistlivet han har, og tatt de valgene han har tatt opp gjennom årene. At han bruker de sosiale mediene aktivt er også et poeng som er viktig å ta med. Det er særlig interessant å se på kommentarene som blir lagt igjen fra de som følger ham på bl.a facebook. Der kommer mangfoldet av følgerne hans frem. Det kan virke som at mange av de som følger han er representative for dagens Norge, som kan betraktes som et sekulært samfunn. Han får positive tilbakemeldinger fra kristne, muslimer og agnostikere. Der kan man si at Eidsvåg oppnår noe av det han ønsker aller mest: toleranse og likeverd på tvers av tro og kultur.

Gilhus (2014) bruker uttrykket "religiøs entreprenør" i sin artikkel "Medialisering og refortrylling: religiøs endring i Norge". "En religiøs entreprenør er en som skaper religiøse tjenester i form av praksiser, fortellinger, gjenstander eller kombinasjoner av disse". (Gilhus 2014, s.10)

I "Etterlyst: Jesus" og ellers i sin karriere er Eidsvåg å anse som en religiøs entreprenør i den grad at han bruker sin egen erfaring og sine egne meninger og lar de komme til uttrykk gjennom først og fremst musikken, og i denne sammenhengen i kombinasjon med å sette sammen et teaterstykke av sitt eget materiale. Gilhus trekker blant annet frem "Snåsamannen" Joralf Gjerstad og Märtha Louise i sin artikkel som religiøse entreprenører.

Veldig kort fortalt mener Gjerstad at hans spesielle evner kommer fra en kraft fra Gud, mens Märtha Louises engler kommer fra et kristent mytologisk univers, hvor hun anser englene som menneskenes hjelpere. En fellesnevner for Eidsvåg og disse to eksemplene er den kristne plattformen. Religionen blir allikevel brukt på ulike måter gjennom personlige meninger, handlinger og uttalelser. På dette området er det opplagt at Bjørn Eidsvåg har lite til felles med Gjerstads varme hender og Märtha Louises engler. Ser vi allikevel på det

religiøse budskapet i teaterstykket "Etterlyst: Jesus", Snåsamannens helbredende kraft og Märthas hjelpende engler i en populærkulturell kontekst, finner vi en viktig fellesnevner; media.

Jeg vil nå gjøre rede for tre typer medialisert religion som Stig Hjarvard mener er et viktig kommunikasjonsperspektiv mellom religion og media i dagens samfunn. I hovedsak lener jeg meg på Gilhus sin artikkel "Medialisering og refortrylling: religiøs endring i Norge". Jeg vil forsøke å trekke inn relevante eksempler fra Bjørn Eidsvåg sitt artistliv og hans offentlige rolle. Jeg mener det er relevant for forståelsen av mye av det "Etterlyst: Jesus" handler om .

Tre typer medialisert religion

Hjarvard deler medialisert religion inn i tre deler.

- 1) Religiøse media
- 2) Journalistikk og religion
- 3) Banal religion

I den første delen er det de religiøse institusjonene som kontrollerer budskapet. Eksempler på det kan være en andakt som blir sendt i radio eller en gudstjeneste som blir sendt på TV. I en slik type medialisering er det et mer kontrollert religiøst budskap og en religion som er mindre medialisert enn de to andre formene for medialisert religion. Gilhus bruker uttrykket "der" for å beskrive denne formen for medialisert religion. Religionen er "der" det religiøse budskapet i utgangspunktet hører hjemme, og det blir i dette tilfellet, mediert på kirkens premisser.

Den andre formen for mediert religion, ligger mye i tittelen, nemlig "journalistikk og religion". Her er sekularismen et viktig stikkord. Setter vi denne formen inn i en sekulær kontekst ser vi at avisene gjør store oppslag. Disse oppslagene kommer når det som blir ansett som en religiøs handling går på utsiden og kommer i uoverensstemmelse med det som blir ansett som vanlig.

Gilhus (2014) trekker frem engleskolen til Märtha Louise som et eksempel. Den fikk ekstremt mye oppmerksomhet i media, med særlig fokus på overtro. Dette ble oppfattet som at kristne verdier ble utfordret på en helt ny måte, og det skapte store overskrifter. Bjørn Eidsvåg har også fått store avisoverskrifter og mye oppmerksomhet i media. De største overskriftene har ikke kommet på grunn av at han noen ganger taler kirken midt i mot, eller

har egne tolkninger av hvordan bibelen burde oppfattes. Han har fått mest oppmerksomhet med det at han er glad i en fest og noen ganger har drukket litt for mye. Han spøker selv med dette i forestillingen der han på et tidspunkt forteller om studiedagene og læren om bibeloversettelse. Da han skjønnte at det som stod var "vær nøktern" og ikke "vær avholden", legger han opp til en del selvironi, noe som vekker mye latter i salen. Innenfor samme tematikk har han også vært synlig i rampelyset på flere områder.

Han har vært gjesteprogramleder i "Radioresepsjonen" som ble sendt på NRK P3, og i den seneste tiden har han vært med i noen av episodene i "Presten". I "Presten" som har blitt sendt på NRK1 i beste sendetid på lørdager har han spilt seg selv som både full og ekstremt selvopptatt. Han omtaler seg selv i 3.person og fremstår som en person med ekstrem selvtillitt som lytter mest til sine egne ord.

I disse eksemplene opplever jeg at han bruker media til å snu litt på flisa. Han bruker selv media for å svare på alle oppslagene som har vært om ham og hans alkoholbruk, som hos noen har blitt sett på som upassende i hans rolle. Media er fortsatt opptatt av at han er prest, og at noe av hans oppførsel har kollidert med den rollen. I Intervjuet med Ole Torp blir han konfronter med nettopp dette at han har fått kallenavn som "Rødvinsbamsen" og "Amarone-Bjørn". Det tar han med et smil og forteller om et avisoppslag i Bergen, hvor han var i byen for å holde konsert. Han fikk se to Bergens-aviser hvorpå den ene hadde bilde av Rune Larsen på forsiden med overskriften "Alkohol er negativt", mens den andre hadde bilde av Bjørn Eidsvåg med overskriften "Rødvinsbamsen er i byen". I samme intervju sier han at han aldri har hatt behov for å skjule at han er glad i alkohol, men at forbruket har blitt redusert med alderen. (Torp 2016). Det kan virke som at det derfor blir ekstra morsomt å spille på seg selv som humor og stille opp på denne typen humorprogrammer i radio og TV.

Banal religion er religion som brukes i underhodning og selvutvikling. Religionen blir gjort til en vare. TV-programmet "Åndenes makt" er et eksempel på et program hvor religion får underholdningspreg. Hjarvard mener at banal religion er "grunnleggende for å skape religiøse tanker og visjoner". (Gilhus 2014, s.12) Selv om "Etterlyst: Jesus" ikke kan sammenlignes med et TV-program som "Åndenes makt" er det ingen tvil om at å sette opp et teaterstykke på denne måten er å bruke religion som en vare. En vare i den forstand at religionen blir brukt som underholdning. Et annet tankekors i denne sammenhengen er også hvor mange som kommer for å se teaterstykket, eller en vanlig konsert med Bjørn Eidsvåg, kontra hvor mange som reiser i kirken på gudstjeneste en vanlig søndag. Akkurat dette temaet kommer opp i intervuet med Ole Torp, hvor Eidsvåg understreker at han ikke holder gudstjenester, men

konserter. Der har han et poeng. Men at religion i nye former og innpakninger virker mer forlokkende enn den tradisjonelle og "gammeldagse" er det liten tvil om.

Til forskjell fra "Åndenes makt" som bygger på noe utenomjordisk og det nyreligiøse, er "Etterlyst: Jesus" i utgangspunktet bygget opp på bibelsk materiale. Allikevel blir det noe helt annet enn en vanlig søndagsgudstjeneste fordi forestillingen har et personlig preg som setter spørsmålstegn ved, og kritiserer mye av det som blir sagt og gjort i kirkene i dag. Dette er ikke noe Eidsvåg bare tar med seg inn i teateret. På samme måte formidler han sangene og meningene sine også utenfor teatersalen. Da er det kanskje det folk vil ha? Et reflekterende syn på bibelen og det som står der, satt inn i en kontekst som passer dagens samfunn. Alt kan ikke skrives i stein, det må settes inn i den konteksten vi lever i i dagens samfunn. Det er lov å sette spørsmålstegn og la fornuften seire. Dette harmonerer godt med Hjarvard som sier: "den banale religionen kan bevege seg mer fritt og fremkalles uavhengig av mer omfattende religioner og tekster." (Gilhus 2014, s.12).

Performance

Anmelderne er ikke helt enige om "Etterlyst: Jesus" er en teaterforestilling eller ikke. Mari Noodt fra teaterungdom.no konkluderte med at "Bjørn+teater ikke var lik sant" og Karen Frøsland Nystøl fra Kulturnytt på NRK radio mente at dette stykket hørte hjemme på bedehuset, ikke i et teater. Hun syntes rett og slett ikke at dette har noe med teater å gjøre. Andre anmeldere er ikke så krasse i sin kritikk, men syntes innpakningen er bra og at det gjør seg i teateret i den formen det blir presentert, og med musikken i fokus.

Willmar Sauter deler teater inn i tre kategorier, og "Etterlyst: Jesus" faller innenfor en av disse. Han deler teateret inn i tre ulike konsepter. To av disse er den amerikanske typen teater og det europeiske synet på teater som er mye videre og favner om flere sjangre enn det amerikanske gjør. (Sauter, 2000) Jeg skal bruke noen linjer på den tredje kategorien innenfor teater som er den kategorien "Etterlyst: Jesus" faller innenfor.

Sauter bruker uttrykket "performance" for å beskrive det siste konseptet innenfor teater. Direkte oversatt til norsk betyr ordet "opptreden". Jeg velger å bruke "performance" i denne delen av oppgaven, da det favner mye mer enn den norske oversettelsen. Ser man på språkhistorien stammer ordet fra det latinske *per formam*, som igjen vil si at det er noe som blir uttrykt gjennom en spesiell form for handling. Sammen med politikk, medisin, idrett og vanlig hverdagsliv faller religion inn under denne kategorien. Sauter mener at det ut i fra ulike aspekter er en slags "performance" ved menneskenes væremåte og oppførsel.

Å sette "Etterlyst: Jesus" inn i denne konteksten fungerer fint. Det er nettopp Eidsvågs handlinger, opplevelser og refleksjoner gjennom livet som har vært bakgrunnen for hele denne forestillingen. Han er seg selv, selv om det er satt sammen som en teaterforestilling. Det er akkurat noe av det Noodt mener blir feil. Hun synes han har mye fornuftig å si, men at det passer best på en konsert, ikke i teateret. Sauter setter også spørsmålstegn ved om teateret greier å favne alle sjangre og om en klarer å plassere alt dette inn i den samme formen, selv om det er stor variasjon mellom hva som kommer til uttrykk gjennom ulike "performance". Jeg er uenig med Sauter når han skriver "*How something is performed is obviously more important than what is performed*". (Sauter, 2000,s.47) Dette har ikke hold i en forestilling som "Etterlyst: Jesus". Her tenker jeg at det er nettopp *det* som fremføres som er kjernen i denne forestillingen. At Bjørn Eidsvåg ikke er noen glitrende skuespiller, men en god formidler med klare meninger er det viktigste for denne forestillingen.

Han har med seg Svein Tindberg for å løfte det hele opp på et mer teaterfaglig nivå, men det er allikvel Eidsvåg som er hovedpersonen. Sauter argumenterer med at publikum ikke møter regissøren bak et stykke, men ser kun det ferdige resultatet slik det blir presentert på scenen. Selv om Erik Ulfsby, teatersjef ved Det Norske Teater er regissør for dette stykket, vil jeg tro at Eidsvåg også har en god del med regien å gjøre. Det er han som er opphavet til det hele.

Publikum hører og ser på det som skjer på scenen i den forstand at de ikke er ute etter store skuespillerprestasjoner (selv om Tinberg står for mange av de), men de er ute etter å lytte til en personlig tro med mange store og relevante spørsmål, ikke bare for Bjørn Eidsvåg, men for mange i salen også. Derfor er det også et sprik mellom de mer teaterfaglige anmelderne som Mari Noodt i teaterungdom.no og de som ser på hele forestillingen som god underholdning og som en kombinasjon av dialog og musikk.

Kommunikasjon mellom publikum og scene

I den siste delen av oppgaven vil jeg se nærmere på forestillingen i lys av Willmar Sauter sin kommunikasjonsmodell.

I Sauters kommunikasjonsmodell er det flere poenger som er sentrale og aktuelle for "Etterlyst: Jesus". Når Eidsvåg har blitt spurt om observasjoner han har gjort seg blant publikum så får man tydelig inntrykk av at det er noe han legger merke til. På scenen merker de responsen fra salen. I intervju med Anne Lindmoe snakker han om Maria-ordenen, og på facebook skrev han dette innlegget;

"Vi har til nå hatt 16 forestillinger av Etterlyst: Jesus. Hver kveld har så langt vært en fryd og det er veldig bra respons fra publikum. Gårsdagens matiné-forestilling for Maria-Ordenen topper likevel publikumsrespons-barometeret hittil. De koste seg så fælt disse damene at det var tidvis vanskelig for oss på scenen å holde oss alvorlige. Makan til god mottagelse, godt humør og varme. Takk, damer!" (Eidsvåg 2016)

Sauter sitt fokus på kontekst er svært relevant for denne forestillingen. Uten sammenligning forøvrig trekker Sauter frem historiske trekk når han nevner den perioden Europa var preget av nazisme og fascisme. En forståelse hos publikum basert på det kulturelle i samfunnet satt sitt preg på teaterforestillinger. Ett eksempel er når det på scenen ble brukt overdrevne virkemidler for å fremheve en stor nese. Publikum tolket og oppfattet det som ble fremført på scenen, og akkurat i dette eksempelet, blir en stor nese ikke lenger forbundet med en morsom klovn eller annen type humor, men som et stigmatiserende eksempel på en forfulgt rase. (Sauter, 2000)

Under fremføringene av "Etterlyst: Jesus" sitter det folk i salen med ulikt utgangspunkt for både forståelse av innholdet og hva som oppleves som humor eller ikke. Mange av anmeldelsene som har blitt skrevet, og tilbakemeldinger som privatpersoner har skrevet på sosiale medier, har for det aller meste vært positive. Jeg tror, at det som gjør at det er så mye positivt, er at mange sitter igjen med noe og tar med seg noe ut av teateret når de har sett denne forestillingen. Grunnen til det er at forestillingen rommer et stort mangfold. Som jeg har vært inne på flere ganger tidligere så kommer ikke Eidsvåg med noe revolusjonerende nytt ut i fra hvordan han er kjent gjennom media de siste årene. Jeg tror at hans største kritikere ikke dukker på opp på denne forestillingen.

Når Sauter sier at det er samspillet mellom publikum og aktører som får frem budskapet i en forestilling føler jeg at jeg får dette bekreftet når jeg leser Twitter-meldinger på Eidsvåg sin Twitter-konto. Han har re-tweetet hyggelige tilbakemeldinger fra publikum. I disse Twitter-meldingene skinner det gjennom at det er et stort mangfold blant publikum. Mennesker som med ulik bakgrunn skaper seg en forståelse av denne forestillingen og viser at de sitter igjen med noe på en eller annen måte. Her følger noen eksempler som Eidsvåg har re-tweetet på sin egen Twitter-konto;

"Takk for fantastisk forestilling på Det Norske Teater. Og for kjærlighetsbudskapet! Du gjør troen spiselig for en ikke-troende!"

"Etterlyst: Jesus" anbefales varmt! Teater med et budskap og mye gjenkjennelig fra søndagsskole og bedehus"

"Takk for en fantastisk forestilling. Hjertevarm, insiktsfull. En prest vil jeg ha!"

"DET BJØRN EIDSVÅG SA! Takk @eidsvag og @detnorsketeatre for ei viktig framsyning i vår tid!"

Den siste tweeten understreker et viktig poeng i forestillingen. Dette handler om vår tid. Jeg mener at her har Eidsvåg oppnådd det han vil. Bibelsk materiale og Jesus-forestillingen må settes inn i vår kontekst. Han fleiper med at da han var yngre fikk han beskjed om at det var forbudt med langt hår på gutter fordi Jesus ikke ville likt det. Samtidig blir det vist et bilde av Jesus i bakgrunnen på scenen med både langt hår og skjegg. Dette er ispedd mye humor, men ikke alt ved forestillingen blir lagt like humoristisk frem. I sangen "Gud med liten g" mener jeg at Eidsvåg får frem hovedbudskapet sitt. "Bli konge av sunn fornuft....hei på innsikt og forstand"

Disse utdragene fra Twitter kunne vært enda flere, men jeg mener at de beskriver mangfoldet av publikum som har sett denne forestillingen. Når Sauter sier at aktører og publikummere skaper en forestilling sammen mener jeg at disse eksemplene er med på å vise at dette er riktig. En teaterforestilling, ikke bare denne, blir sett på med forskjellige øyne av alle tilskuerne som sitter i en teatersal. Derfor skapes og sees den samme teaterforestillingen på flere forskjellige måter. Tilskuerne setter forestillingen inn i sin egen kontekst og gjør den til sin egen.

I en studie har Sauter forsøkt å finne svar på hva det er som gjør at en forestilling settes pris på. En av konklusjonene er at hvis tilhørerne ikke liker de som står på scenen vil de også se på teaterstykket som meningsløst. Her har nok Eidsvåg publikum med seg allerede fra start. Jeg tror at de fleste som oppsøker denne forestillingen allerede har et forhold til ham og kommer til teateret med en slags forventning om hva de skal få høre og se. Det er allikevel ikke gitt at det blir akkurat som forventet, men innholdet og rammen rundt vil nok for de fleste være noe de i utgangspunktet liker. I stedet for at stykket blir meningsløst vil det for de fleste bli meningsfullt. Det kan være like meningsfullt uansett bakgrunn, eller religion. Det Eidsvåg har sagt i intervjuer og de tilbakemeldingene som har kommet frem i sosiale medier, mener jeg er med på å forsterke teorien om at det er det som oppfattes av den enkelte tilhører og det som skjer på scenen som skaper opplevelsen. De ulike opplevelsene gjør at ikke alle sitter igjen med akkurat samme inntrykk når forestillingen er slutt.

Her kommer vi igjen tilbake til Sauters kommunikasjonsmodell. Han er opptatt av persepsjonen og presentasjonen. "...the perception is closely tied to the presentation." (Sauter, 2000, s.6) De tre nivåene i kommunikasjonsmodellen kan på mange måter plasseres i "Etterlyst: Jesus". Det er helt klart et samspill mellom publikum og aktører. Dette er det konkrete eksempler på underveis i forestillingen når det inviteres til allsang, og når det kommer frem i intervjuer og på sosiale medier hva Eidsvåg har sagt om ulike typer publikum og respons fra publikum. Med et nærmere blikk på det sensoriske nivået trekker Sauter frem forventning og gjenkjennelse. Følelsene hos publikum er avgjørende for at de andre nivåene i modellen blir oppnådd. Det må vekkes en interesse både på scenen og hos de som sitter i salen. I "Etterlyst: Jesus" er det klare forventninger hos publikum om hva dette skal handle om, men allikevel en nysgjerrighet på hvordan det hele skal presenteres og om hele forestillingen vil ende med et klart svar på et stort spørsmål.

Hos aktørene på scenen er det spenning rundt hvordan publikum vil motta og reagere på det som blir presentert. Det endrer seg fra forestilling til forestilling, og som artist/skuespiller kan en aldri være helt forberedt på publikums reaksjon.

På det artistiske nivået i modellen er det ikke like soleklart at "Etterlyst: Jesus" finner like klare referanserammer. Det artistiske nivået beskrives som det nivået hvor teateret skiller hverdagen fra det som skjer på scenen. Jeg vil si at i dette stykket er det Tindberg som for det meste tar seg av den artistiske kommunikasjonen. Eidsvåg er i egen rolle. Han sier ikke noe annet, eller tar en annen rolle når han kommer ut av teateret, men er seg selv hele veien. Derfor mener jeg at det er kun Tindberg som utfyller den artistiske rollen i denne delen av

kommunikasjonsmodellen. Bandet er også på scenen, men det opplever jeg at også foregår i en rolle som ikke skiller seg ut fra det vanlige liv. Jeg kunne sagt at Eidsvåg har en rolle som artist, og det er den han tar med seg inn på scenen. Jeg mener allikevel at denne forestilling er så virkelighetsnær for Eidsvåg sitt liv at han ikke går inn i noen stor rolle, snarere tvert i mot.

På dette nivået kan vi også prøve å plassere forestillingen inn i en "teaterramme" for kommunikasjon. Det er flere ting som avgjør hvordan denne rammen blir i akkurat denne forestillingen. Fordi teatersjangeren er så vid, er det også plass til mange former for kommunikasjon innenfor denne sjangeren. Utgangspunktet for denne forestillingen er at det som foregår på scenen er knyttet tett sammen på både et personlig og et artistisk nivå. At selve fremføringen er i et teater er for mange uproblematisk. Den sterkeste kritikeren av akkurat det, mente at en slik forestilling burde spilles der den hører hjemme, i et bedehus. Jeg mener at settingen for denne forestillingen, teaterscenen, er et riktig utgangspunkt for oppsetningen av dette stykket. Eidsvåg trekker uansett mange tilhørere, være seg konsert eller teater. Ved å spille dette stykket i teateret vekker han helt sikkert interesse hos andre publikummere enn sine vanlige tilhørere.

Allikevel mener Sauter i denne delen av modellen at publikum må ha nok kunnskap til å kunne reagere på det som blir presentert. Akkurat dette er et viktig poeng i denne forestillingen. Ut i fra intervjuer og også anmeldelser som har blitt skrevet, er den ingen tvil om at denne forestillingen oppfattes på ulike måter. Jeg tror, uten å ha gjort noe undersøkelse på det, at publikum kommer til denne forestillingen med ulike forventinger og ulik kunnskap.

Eidsvåg nevnte Maria-ordenen, som sitter inne med masse faglig kunnskap, som det publikummet som virkelig hadde "tatt av". Anmelderne har stort sett gitt høye terningkast til tross for ulik kunnskap. Når jeg her snakker om kunnskap tenker jeg først og fremst på bibelsk kunnskap, kunnskap om Jesus. I løpet av forestillingen er det mye mer enn det religiøse som blir trukket frem. Samfunnsendringer både i Norge og i verden er også noe som preger denne forestillingen. På bakgrunn av dette trenger ikke publikum være ekspert på bibelsk materiale, eller oppdatert på hva som skjedde i Norge på 70-tallet. Hver og en kan få noe ut av denne forestillingen på forskjellige nivåer; for noen kan den være tankevekkende og hos andre provoserende. For de aller fleste, sett ut i fra tilbakemeldinger i sosiale medier og ulike anmeldelser, er det en forestilling som har blitt oppfattet som underholdende og med et tema og innhold som fenger mange, uansett religiøs bakgrunn.

I den siste delen av modellen, den symbolske kommunikasjonen, kommer vi igjen tilbake til hver enkelt tilskuer og hvordan de oppfatter det som blir sagt. Presentasjonen og persepsjonen er avgjørende for hva tilskuerne sitter igjen med av symbolikken i et stykke. Jeg

tror at symbolikken i forestillingen fortøner seg helt annerledes for de to publikummerne som skrev dette på twitter;

"Takk for fantastisk forestilling på Det Norske Teater. Og for kjærlighetsbudskapet! Du gjør troen spiselig for en ikke-troende!"

"Etterlyst: Jesus anbefales varmt! Teater med et budskap og mye gjenkjennelig fra søndagsskole og bedehus"

Dette styrker Sauter sin teori om at det er hvordan tilskuerne oppfatter stykket som til syvende og sist er med på å avgjøre symbolikken i et teaterstykke.

Jeg mener at Sauters kommunikasjonsmodell er relevant og er en teori som belyser mye av denne forestillingen selv om det ikke er et klassisk teaterstykke. Allikevel er kommunikasjonen avgjørende for hvordan publikum oppfatter det hele, og hva aktørene på scenen opplever underveis i forestillingen. Samspillet med hver enkelt publikummer på bakgrunn av ulik kunnskap og forståelse er avgjørende for hvordan de som står på scenen oppfatter stemningen i salen, og for hvordan publikummerne tolker og opplever det som blir presentert fra scenen. Uten dette samspillet mister denne forestillingen mye av verdien i seg.

Verdiene kan være ulike, men for de aller fleste som har sett "Etterlyst: Jesus" virker det som at man sitter igjen med en eller annen form for verdi, uten at det fortøner seg helt likt for alle tilskuerne. I alle typer teater er kommunikasjon viktig. Det viktigste i denne forestillingen mener jeg er den innstillingen hver enkelt publikummer har med seg inn i teateret. Hva som forventes, og hvordan det som kommer fra scenen blir tolket og mottatt. Jeg tror at "Etterlyst: Jesus" vekker nysgjerrighet hos de som i utgangspunktet er opptatt av denne tematikken, ikke hos de som mener at Eidsvåg allerede har sagt meningene sine litt for høyt når han f.eks. kritiserer kirken. Det er ikke de som kommer for å se denne forestillingen.

Sauter nevner fem ulike typer kontekster. Jeg vil trekke frem to av disse; *Den kulturelle konteksten* og *Livet i verden*. I den kulturelle konteksten sier Sauter at teateret er avhengig av andre kunstformer. I denne sammenhengen er "Etterlyst: Jesus" mye mer enn et vanlig teater. Fokuset på musikken er stort, og det samme er et personlig engasjement. Altså kan man forsvare at dette stykket blir satt opp i teatret, ikke på bedehuset i Sauda. "The cultural field is nevertheless wider than the various art forms. It includes education, history, religion and also

cultural aspects of any other area og society....” (Sauter, 2000, s.10) Eidsvåg uttrykker seg gjennom tekster og sang, begge med en nær relasjon til hverandre. At han har Svein Tindberg med på laget gjør at denne forestillingen passer enda bedre inn på en teaterscene.

Å bruke musikk og teater er ikke noe nytt og revolusjonerende det heller. Eksempler på det er "Jesus Christ Superstar" og det tildligere nevnte "Godspell". Sauter sier at *livet i verden* blir synonymt med det kulturelle. Hva som er viktig å ha med i et teaterstykke blir opp til den enkelte som skriver det. Sauter mener med dette at det er det mennesker oppfatter som viktig man velger å ha med i en teaterforestilling. Da er det også selvsagt at ikke alle mennesker har lik oppfatning av hva som er riktig og viktig. Derfor er det jo også fint at det er ingen som bestemmer *for* deg hva du skal gå å se.

Ser vi denne teorien i lys av Noodt i teaterungdom.no sin anmeldelse av stykket, forsvarer denne at dette er en forestilling som har noe i teateret å gjøre. Hun var skeptisk til om "Bjørn+teater var lik sant", mye på grunn av at hun mente at han burde bruke materialet sitt og kunnskapen sin i konsert-form istedefor i teateret. Sauter sin teori om at livet i verden og det som opptar mennesker, er det som får plass i teateret svekker noe av denne kritikken.

Det samme gjelder kritikeren i "Kulturnytt" som slakter forestillingen og først og fremst ikke skjønner hvorfor den er satt opp i teateret i det hele tatt. Sauter sin teori over ulike kontekster innenfor teaterkommunikasjon er i "Etterlyst: Jesus" sin favør. Hans synspunkter støtter mye opp om hvordan denne forstillingen er bygget opp, og er også med på å forsvare hvorfor den er satt opp nettopp i et teater.

Mennesker har den friheten at de selv kan velge hva de vil få med seg av det kulturelle tilbudet som finnes der ute. "Etterlyst: Jesus" er tydeligvis en forestilling som traff noe i det kulturelle Norge. At denne sjangeren og formen for teater er noe som trekker publikum er bevist ved at det nå i mai settes (foreløpig) punktum med 162 forestillinger av dette teaterstykket.

Avslutning

Den største konklusjonen jeg klarer å trekke ut av arbeidet med denne oppgaven er at religion og populærkultur spenner over et stort område. Dette er ikke et fenomen bare i Norge, men i hele verden. At jeg snevret det inn til denne ene forestillingen gjorde arbeidet mer oversiktlig og konkret.

"Etterlyst: Jesus" er religiøs populærkultur, det samme er Bjørn Eidsvåg sitt artistliv. At han valgte å lage en teaterforestilling av eget materiale og tankene rundt sine egne tekster, gir det hele en ny dimensjon. Det betimelig å stille spørsmålet om de som kommer for å se denne forestillingen gjør det fordi de har et forhold til Eidsvåg fra før, eller gjør det av nysgjerrighet rundt problematikken i stykket. Men det sender helt klart ut noen signaler om at det er noe "folk vil ha" som Endsjø og Lied bruker som tittel til sin bok om religion og populærkultur.

Samtidig som at "Etterlyst: Jesus" er religiøs populærkultur, er teateret i seg selv populærkultur. Kombinasjonen av dette understreker at religion fungerer i en populærkulturell kontekst. Forskning på hvem som benytter seg av de populærkulturelle tilbudene har ikke alltid gjort det like lett å få en felles forståelse av hvem det er som besøker teateret mest. At spriket mellom finkulturen og populærkulturen har blitt mindre og er i ferd med å viskes ut er en realitet.

Willmar Sauter sin kommunikasjonsmodell og andre betraktninger rundt teater hjalp meg til å plassere denne forestillingen innenfor teatersjangeren. Ved å åpne øynene opp for hva som skjer i en teatersal, ikke bare på scenen, men i samspillet mellom sal og scene, blir denne forestillingen tatt godt i mot av de aller fleste. Den fungerer som underholdning til tross for en relativt tung tittel. Problematikken som blir belyst i stykket inviterer til refleksjon hos publikum. Hva hver og en publikummer sitter igjen med når de går ut fra teatersalen er det heller ikke noe fasitsvar på. De som ser og skal se dette stykket kommer inn med forskjellige utgangspunkt og opplever budskapet i det ulikt. Livssyn, oppvekst og erfaringer ellers i livet gjør at denne forestillingen oppleves og tolkes på ulike måter.

Anmeldelsene som stort sett har vært positive har vist noe av dette mangfoldet. Hva som legges merke til og hvordan ulike momenter ved forestillingen har blitt tolket ulikt i alle anmeldelsene av stykket. Jeg velger å tro at dette også er representativt for mangfoldet av de som sitter av salen.

Forestillingen åpner med spørsmålet "trenger vi Jesus?". Svarene varierer, og jeg vil tro at de fleste i salen klarer å identifisere seg med minst ett av disse svarene. Om Eidsvåg selv finner svar på dette i løpet av forestillingen, og i arbeidet med stykket er ikke lett å si.

Det han imidlertid klarer å finne ut av og sette ord på er hvilken Jesus han trenger, ihvertfall hvilken Jesus han trenger nå. Han bruker forestillingen som en vei mot det svaret han søker. Samtidig sier han at han ikke har noe fasitsvar, men at det han sier nå kan endre seg igjen om kort tid. Spørsmålet "trenger vi Jesus?" henger fortsatt i lufta når sceneteppet lukkes.

Religiøs tematikk i en populærkulturell setting kunne blitt belyst på mange måter. Åpner vi opp øynene og ser rundt oss i samfunnet, ikke bare gjennom media, er religion "overalt". Selvom Norge blir et mer og mer sekulært samfunn betyr ikke det at vi ikke fortsatt trenger noe som kan veilede oss og prøve å gi oss noen svar på de store spørsmålene. Kanskje søker vi det enda mer enn tidligere fordi mangfoldet er så stort.

Et samfunn med mer liberalisme og åpenhet for forandring legger til rette for at religion fortsatt kommer til å være noe som preger det populærkulturelle. "Etterlyst: Jesus" er bare en liten del av det som omgir oss av religiøs populærkultur i den store sammenhengen. Men forestillingen viser oss at teateret kan brukes til mye mer enn bare tradisjonelle teaterstykker.

Selv om Mari Noodt fra teaterungdom.no ikke helt klarte å se at "Bjørn + teater = sant" vil jeg si at "religion + teater = sant".

Med Bjørn Eidsvåg sin bønn fra "Etterlyst: Jesus" avslutter jeg denne oppgaven.

Ei bøn frå Etterlyst: Jesus.:

Hjelp meg til å vokse i innsikt og erkjenning av kva kjærleik og nåde er.

Gje meg styrke til å tåle å få avslørt mine føredomar og mine dårlege val.

La meg ikkje sjå ned på noke menneske på grunn av rase, rang, legning, kjønn, utsjånad eller tilstand.

La meg gjere godt og vere snill.

La meg kjenne igjen det som er stort, vakkert og viktig når eg møter det og gje meg klokskap til å omfavne det og bøye meg for det.

Takk for den stunda eg får vere med i dette livet. La meg i lag med alle andre få vere med på å gjere det endå betre og endå finare for dei som kjem etter oss.

La meg til slutt finne den evige kvila.

Og fins det ein himmel så opna han i alle fall for dei som har hatt eit helvete her på jord.

Amen.

(Bjørn Eidsvåg, publisert på Facebook 16.desemer 2016)

Litteraturliste

Andreassen, Erik (2016, 31. august) *Evangeliet etter Eidsvåg*. Hentet 16. januar 2018 fra <http://korsetsseier.no/2016/08/31/evangeliet-etter-bjorn/>

Det Norske Teatret, *Abrahams barn av Svein Tindberg*, hentet 19.januar 2018 fra <https://www.detnorsketeatret.no/framsyningar/abrahams-barn/>

Det Norske Teatret *Etterlyst: Jesus, av og med Bjørn Eidsvåg*, hentet 11. November 2017 fra https://www.detnorsketeatret.no/framsyningar/etterlyst-jesus/?gclid=EAIaIQobChMIxIDZkeaz1wIVBcAYCh2hvAlZEAAAYASAAEgLxVfD_BwE

Eggen, Espen (2007, 28. desember) *Kultureliten finnes ikke*, hentet 1. februar 2018 fra <https://forskning.no/media-sosiologi/2008/02/kultureliten-finnes-ikke>

Eidsvåg, Bjørn, Twitter hentet 27. april 2018 fra <https://twitter.com/eidsvag>

Eidsvåg, Bjørn, *Om Bjørn Eidsvåg*, hentet 27.oktober 2017 fra <http://www.bjorneidsvag.no/om>

Endsjø, Dag Øistein og Liv Ingeborg Lied (2011) *Det folk vil ha, religion og populærkultur*
Universitetsforlaget

Engelstad, Arne (2014) *De undertryktes teater – når tilskueren blir deltaker* Cappelen akademisk forlag

Gilhus, Ingvild Sælid (2014) *Medialisering og refortrylling: religiøs endring i Norge*, i Tidsskrift for religion og kultur, nr.1, s.9-26

Levin, Mona, *Bjørn Eidsvåg begeistrer i Etterlyst: Jesus* hentet 15.november 2017 fra <https://www.aftenposten.no/osloby/i/Mp72r/Bjorn-Eidsvag-begeistrer-i-Etterlyst-Jesus>

Lied, Liv Ingeborg, *Medialisering av religion-en modell for å gripe og diskutere forholdet mellom religion og populære medier* hentet 30.januar 2018 fra

<https://fronter.com/mf/main.phtml>

"Lindmo", intervjuer med Bjørn Eidsvåg hentet fra NRK nett TV 27.oktober 2017 fra

<https://tv.nrk.no/serie/lindmo/MUHU25006315/21-11-2015#t=1m43s> og

<https://tv.nrk.no/serie/lindmo/MUHU16005716/08-10-2016#t=18m11s>

Maria-ordenen, *Om Maria-ordenen* hentet 3.mars 2018 fra <http://maria.no>

Noodt, Mari, *Etterlyst: Jesus* hentet 17.november 2017 fra

http://teaterungdom.blogg.no/1473277655_etterlyst_jesus.html

Nystøl, Karen Frøslund, *Kulturnytt NRK Radio* hentet 2. desember 2017 fra

<https://radio.nrk.no/podcast/kulturnytt/nrkno-poddkast-382-108588-29082016070400>

Pedja Kalajdzic, Knut Erik Solhaug, *Nå går vi mer på kino og teater*, hentet 12.februar 2018

fra <https://www.nrk.no/kultur/na-gar-vi-mer-pa-kino-og-teater-1.13537377>

Sauter, Willmar (2000) *The thetrical event, dynamics of performance and perception*,
University of Iowa Press

Selås, Jon *Teateranmeldelse "Etterlyst: Jesus"* hentet 10.november 2017 fra

<https://www.vg.no/rampelys/teateranmeldelser/teateranmeldelse-etterlyst-jesus/a/23777885/>

Sky, Jeanette (2011) *Når Gud blir en trussel; religiøse landeplager*, i *Tidsskrift for kirke og kultur*, nr.4 s.267-281

Repertoar Edderkoppen Scene, hentet 14.april 2018 fra

<http://www.edderkoppenscene.no/layout/set/print/Om-Edderkoppen/Repertoar-Edderkoppen-og-ABC-Teatret>